

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מוך אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזה"ש"ת

נציב חודש שבט

הנגיד הנכבד והמפואר
מו"ה ישראל אלכסנדר ענגלענדער הי"ד
לעיו"ן זקנו הגאון המפורסם
מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל
אבד"ק ברעזאן זצ"ל ובעמדות שו"ת מהרש"ם

חבורת קנין תורה
ד'באבוב
אין חסות מוסדות אלה ביהודה
דבר אין לכל אדם יראון
בנשיאות כ"ק מוך אדמו"ר שליט"א

שינון לחזרה

חולין גליון כ"ו

פ' משפטים - תרומה
תשפ"ה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' חולין דף קכז: עד דף קלב.

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ח

ואם אינו יכול להתרפא, למה אינו מטמא טומאת נבילה, הרי אבר מן החי מטמא כנבילה.

תירצו, דלעולם איירי כאשר אינו יכול להתרפא, ומכל מקום אינו מטמא טומאת נבילה, משום דכתיב לגבי שרצים **פי יפול מנבלתם**, דאינו קרוי נבילה עד שיפול ממנו לגמרי. וכיון דאבר זה לא נפל לגמרי מן הבהמה, אף על פי שאינו ראוי לחזור ולהתרפא, אינו מטמא כנבילה.

ואף על גב דחשיבי מחוברין לענין טומאת נבלות, מכל מקום לענין טומאת אוכלין תלושין נינהו, ומקבלין טומאה כשאר אוכלין.

ויש להביא ראיה מזה לדברי רב **חייא בר אשי בשם שמואל**, דתאנים שיבשו באילן מטמאות טומאת אוכלין, והתולש מהן בשבת חייב הטאת, אם לא יבשו עוקציהן. אלמא אף על גב דלענין שבת מחוברין נינהו, מטמאין טומאת אוכלין.

• שנינו בברייתא, ירקות שיבשו בעודם מחוברים לקרקע, כגון הכרוב והדלעת שלאחר שהן יבשים הרי הן כעץ ואינן ראויין

⁷ טומאת נבלה שמוכר כאן הש"ס לאו דוקא, אלא היינו טומאת אבר מן החי; תוספות ד"ה טומאת.

⁸ אבר מן החי של שרץ נמי מטמא, וכיון דכתיב שני פסוקים גבי שרצים; 'כל אשר יפול, וגם כי יפול מנבלתם', אם אינו נריך לענינו ילפינן מיניה גס לאבר מן הבהמה, דמיטה עושה נפול. [ועי' תוס' (ד"ה דרמנא) שפי' הילפותא באופן אחר].

דף קכ"ז ע"ב

אבר ובשר מדולדלין

תנן במשנתנו, האבר [שהוא בשר, גידים, ועצמות] שנתלש מן הבהמה, או שנתלש ממנה בשר לבדו, ועדיין הן מעורים בה במקצת, אף על פי שהן מחוברין, אם הישב עליהן להאכילן לעובד כוכבים, הוי אוכל לקבל טומאה מן השרץ, ולטמא אחרים. אולם אין מקבלין טומאה עד שיכשרו לקבל טומאה על ידי שיבואו במים לאחר שנדלדלו.

והקשו בגמרא הא דאבר זה המדולדל מטמא רק טומאת אוכלין, ולא טומאת נבילה לטמא אדם וכלים, באיזה אופן איירי; אם אבר זה יכול להתרפא, אפילו טומאת אוכלין נמי לא ליטמא.

⁶ יש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי; שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה, והבשר שאינו אבר טהור מכלום, כדילפינן לקמן (דף קכ"ח:).

⁷ ה"ה לישראל, דלנכרי אסור אבר מן החי כמו לישראל, ולא פירשו לנכרי אלא לנכרי רשיעי איכא דאכלי אבר מן החי, אבל בישראל רשיעי לא עסקינן, דלא שכיחי; תוספות יום טוב.

⁸ ואף על פי דלעיל (דף קכ"א), מצוהר דדבר שסופו לטמא טומאה חמורה אינו נריך הכשר על ידי מים, הכא אין לומר כן. דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות, ושמה לא יבא לדי טומאה חמורה דשמה ישחטנה, ואין שחיטה עושה נפול.

הכשר שחיטה לאבר ובשר המדולדל

אבר או בשר מדולדל בבהמה, כשנשחטה הבהמה נטהרו מלמא עוד משום נבילה. ונחלקו תנאי במשנתנו אם צריכין עוד הכשר לקבל טומאה מדבר אחר; לרבי מאיר, בשחיטה הוכשרו לקבל טומאה על ידי דמיה בלא הכשר אחר. לרבי שמעון, לא הוכשרו, וצריכין הכשר אחר כדי לקבל טומאה.

ונתבאר בגמ' ששה דרכים במאי פליגי רבי מאיר ורבי שמעון:

(א) לרבה, לכולי עלמא יש יד להכשר, אלא שנחלקו האם בהמה נעשית יד לאבר; לרבי שמעון, אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד, הלכך לא הביאה לו הכשר. לרבי מאיר, בהמה נעשית יד לאבר להביא לו הכשר.

(ב) לאביי, לכולי עלמא אין בהמה נעשית יד לאבר אחד, אלא שנחלקו אי האבר הוה דבר אחד עם שאר הבהמה או כדבר נפרד, דלרבי מאיר כולה נחשב לדבר אחד, ואף על גב דכשאוהו חלק הקטן – דהיינו האבר והכשר המדולדל, אין הגדול – דהיינו שאר הבהמה עולה עמו, מכל מקום הואיל וכשאוהו בחלק הגדול עולה קטן עמו הוה כחד, ומהני הכשר הבהמה להכשיר האבר. לרבי שמעון, כיון כשאוהו בקטן אין הגדול עולה עמו, אינו כמוהו, ולפיכך לא נכשר בהכשר דבהמה.

דף קכ"ח ע"א

מדברי רבי יוחנן מבואר דסבירא ליה כאביי. שהרי הקשה פתירה מדברי רבי מאיר במתניתין, מי סובר רבי מאיר דכאשר אוהו בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו. הא תנן במס' טבול יום, אוכל של תרומה שנשבר ונעשית פרוסה, אולם מעורה במקצת. רבי מאיר אומר, אם אוהו בקטן וגדול עולה עמו, הרי הוא כמוהו – ואם נגע טבול יום בחלק אחד ממנו פסל את חברו. ואם לאו, אינו כמוהו וחבירו מהורי.

ואמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה, דכאן החליף רבי מאיר שיטתו, אבל בעלמא סבירא ליה שאם אוהו בקטן ואין גדול עולה

לאכילה, אין מטמאין טומאת אוכלין, דהא לאו אוכל נינהו. ואם קצצן ויבשן, מטמאין טומאת אוכלין. והא ודאי דלא איירי כשקצצן והם יבשין כבר, דפשיטא דאינו מטמא טומאת אוכלין, דהא עין בעלמא הוא ולא אוכל. אלא ביאר רבי יצחק, דהיינו שקצצן כשהם לחין – על מנת ליבשן, ואף על פי שאין עומדין למאכל אלא לעץ – כגון דלעת לעשות הימנה כלי, וכרוב להסקה, אפילו הכי כל זמן שהן לחין, מטמאין.

ורצו לדייק מוקדתי ברישא דירקות שצמקו בעודם מחוברים – כגון הכרוב והדלעת – אינן מטמאין, ולכאורה מיותר הוא כיון דפשיטא דעין בעלמא הוא ואינו מטמא. אלא על כרחך בא לאשמעינן, דרק הני כי יבשו לאו אוכלין נינהו, אבל שאר פירות הנאכלין בצימוקן, מקבלין טומאה אף כשהן עוין מחוברים לאילן, ואשמעינן דתלושין דמו.

ולכאורה על כרחך הא דאשמעינן הברייתא דרק כרוב ודלעת אינם מטמאים כשיבשו, מה שאין כן שאר פירות, לא איירי כאשר יבשו הן ועוקציהן. דאין צורך לאשמעינן דכרוב ודלעת אינם מטמאים שהרי הם כעין בעלמא, וגם דשאר פירות מטמאים גם כן לא איצטריך לאשמעינן שהרי אף לענין שבת תלושין הן, ופשיטא דמטמאו. אלא לאו דאיירי כשיבשו הן ולא עוקציהן, ואשמעינן דשאר פירות אף על פי דכהאי גוונא לענין שבת מחוברין הן והקוצצן חייב, לענין טומאה תלושין הן ומקבלין טומאה, וראיה לדברי שמואל.

אמנם דחו, דלעולם איירי כשנתייבשו הן וגם עוקציהן. ואף דאין בה חידוש, לא אתי לאשמעינן רק הלכה דסיפא, שאף באלו אם קצצן לחין על מנת ליבשן, מטמאין טומאת אוכלים כל זמן שלא נתייבשו.

• שנינו בברייתא, אילן שנתלש ממנו ענף, ובאותו ענף יש פירות, הרי הן כתלושין ואפילו הן לחין. ואם יבשו פירות האילן שלא נתלשו ענפן, הרי הן כמחוברים.

ואין להקשות דכמו דברי שאמרנו כאשר נתלש הענף הרי הן כתלושין לכל דבריהן, ואפילו לענין טומאה, הכי נמי הא דאמרין בסיפא כאשר יבשו הרי הן מחוברין היינו לכל דבריהם ואף לענין טומאה, וקשיא לשמואל. דיש לומר הא כדאיתא והא כדאיתא, דתלושין היינו לכל דבריהם – בין לענין טומאה בין לענין שבת. אולם פירות שיבשו דהרי הן מחוברין, היינו רק לענין שבת ולא לענין טומאה, וכדברי שמואל.

¹ ואף על פי שספורין נאכלה כדלמרינן לעיל (דף ע"ג:), וילפינן ליה מ'זשכר צדה טרפה', מילי נכלה טהרו דאין שחיטה עושה ניפול.

¹ ואף על פי שנוגעין זה בזה, אין שלישי (טבול יום שני הוא, ומה שנגע צו שלישי הוא) עושה רביעי צטרומה.

גליון קנין תורה

לעובד כוכבים כדי שתחול עליו תורת 'אוכל' הראוי לקבל מומאה. ולאחר שחישב עליו אין הוא צריך הכשר, כיון שכבר הוכשר בשחיטה, ואף על גב דקדם הכשר למוחשבה. ואמר רבי יהודה לפני רבי עקיבא, הרי למדתנו רבינו ש'עולשין' שלקמן במחשבה להאכילן לבהמה ושאינו מקבל מומאה והוכשרו, ואחר כך נמלך עליהם לאדם, צריכין הכשר שני מפני שקדם הכשר למוחשבה. חזר רבי עקיבא להיות שונה כרבי יהודה שהחלב צריך הכשר לאחר שחישב עליו להאכילו לאדם.

רבי מאיר סבר כמו שאמר רבי עקיבא מעיקרא, שהכשר הקודם למוחשבה מהני. ורבי שמעון סבירא ליה כדאמר רבי עקיבא לאחר חזרה, דהכשר הקודם למוחשבה אינו מועיל.

(ה) לרב אחא בריה דרב איקא, לכולי עלמא אין יד להכשר, אלא שנחלקו באופן שניתז הדם על האבר וקינחו בין סימן לסימן. לרבי מאיר, ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והאי דם שחיטה הוא ומכשיר לקבל מומאה. לרבי שמעון, אינה לשחיטה אלא לבסוף, והאי דם מכה הוא ואינו מכשיר [דדם חללים קרוי משקה, ולא דם מכה].

(ו) לרב אשי, נחלקו למעמייהו לעיל (דף ל"ו), דלרבי מאיר, דם שחיטה חשיב משקה להכשיר האבר לקבל מומאה, והרי הוכשר. לרבי שמעון, אין דם שחיטה חשיב משקה, ומכל מקום השחיטה עצמה כיון שמתיר הכשר באכילה משה איתה ל'אוכל' ומכשרת הכשר לקבל מומאה. ולכן אבר זה כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה – אף על גב דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה – לא מכשרה ליה לקבל מומאה.

ספיקות בגמי' בדיני ידות'

הגמ' מביא חמשה ספיקות בדיני ידות להביא מומאה, וכולן נשארו ב'תיקו':

(א) רבה דאוקים מחלוקת רבי מאיר ורבי שמעון דנחלקו האם בהמה נעשית יד לאבר, נכתפק אליבא דרבי מאיר דסבירא ליה דבהמה נעשית יד לאבר בשחיטה לענין הכשר, האם נעשית לה גם כן יד להכניס ולהוציא לה מומאה בחייה. והיינו באופן

עמו, הרי הוא כמוהו. ומדקאמר רבי יוחנן הכי, שמע מינה דסבירא ליה כאביי דבאוחו בקמן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי.

• הקשו בגמרא מה הוקשה לו לרבי יוחנן בשיטת רבי מאיר עד שהוצרך להחליף השיטה. והרי אפשר לחלק דאף על גב דמיקל רבי מאיר בטבול יום [שהוא מומאה דרבנן], מחמיר הוא במומאה המורה. ותירצו, דשנינו בברייתא, רבי אומר אחד טבול יום ואחד שאר מומאות אין חילוק בנגיעתם, דהקרויה בשאר מומאות נגיעה, הוי בטבול יום נמי נגיעה.

אבל הדר מקשינן דאף דרבי סבירא ליה דאין לחלק בין טבול יום לשאר מומאות, עדיין אפשר שרבי מאיר מחלק בזה. וביאר רבי יאשי' דהכי קאמר רבי יוחנן, לרבי דסבירא ליה דליכא חילוק בין טבול יום לשאר מומאות, צריך לומר דהחליף רבי מאיר שיטתו, דהא סבירא ליה לרבי דכל היכא דהויא נגיעה בטבול יום הויא נגיעה בשאר מומאות, ושמעין ליה לרבי מאיר במשנתו דאף על גב דאין גדול עולה עמו חבור הוא, ומכל מקום לענין טבול יום אמר דלא הוה חבור.

(ג) לרבא, לכולי עלמא נעשית בהמה יד לאבר, ולענין מומאה הוה יד, אלא שנחלקו האם יש יד להכשר. לרבי מאיר, יש יד להכשר ולכן אין צריכה הכשר אחר. לרבי שמעון, יש יד רק למומאה, אולם אין יד להכשר, ולכן צריך הכשר אחר כדי לקבל מומאה.

(ד) לרב פפא, לכולי עלמא יש יד למומאה ולהכשר, אלא איירי כששחטה קודם שחישב להאכילו לעובד כוכבים, ונמצא דקדם הכשר למוחשבה; רבי שמעון סובר כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי מומאה הוא – דסתמיה לאו לאכילה קאי, שאף לבן נח אסור הוא, הכשר נמי לא מקבל. לרבי מאיר, מהני ההכשר אף שהיה לפני המוחשבה.

דשנינו בברייתא, אמר רבי יהודה, כך היה רבי עקיבא שונה, חלב שחוטת ככפרים שאין דרכן לאכלן, צריך מוחשבה להאכילו

^פ כן פירש"י, [אבל התוספות יו"ט על המשנה צמח' טבול יום כתב לפרש, שיש להחליף השטה קאמר, ורבי מאיר צמח' טבול יום נמי סבירא ליה לאוחו צקטן ואין גדול עולה עמו, הרי הוא כמוהו].

^פ כ"ה בפירש"י שלפנינו, ועי' בגליון הש"ס דתמה על זה מאל, [וצגמ' מהדור' עוז והדר שליתא דברים אלו צרש"י כת"י].

^פ רש"י מצאנו שני דרכים שהצדל שיש צין כפרים לכת"י; (א) חלב אין דרכו לאוכלו ככפרים מפני שהעם מועט ויש להם צער הרבה לזרוך סיפוקן. אצל ככריס העם מרובה ואין להם צער לכל הזרוך, אוכלין אותו על ידי הדמק. (ב)

גליון קנין תורה

נסתפק **רבי ירמיה**, האם חצי הדלעת שאינה מקבל טומאה, יכולה להיות 'יד' להביא טומאה מן השרץ לחצי האחרת, להיות ראשון לטומאה מדאורייתא, כאילו נגעה בעצמה בטומאה¹.

(ד) ענף של תאנה שנתלש אבל נשאר מחובר בקליפתה; לרבי יהודה אינו מקבל טומאה, דאכתי חשיב מחובר². לחכמים, אם יכול הענף להיות ולהוציא פירות, הוא מחובר ומהור מלקבל טומאה. ואם לאו, הרי הוא כתלוש, ומקבל טומאה.

נסתפק **רב פפא**, באופן שהענף שנתלש עדיין יכול להיות ולהוציא פירות, ונתלש מענף זה יהור אחר שמעורה בו בקליפתו, ואינו יכול להיות. האם נעשה הענף הראשון – שיכול להיות ואינו מקבל טומאה מצד עצמה – 'יד' לענף השני התלוש להביא לו טומאה³.

(ה) אבן המנוגעת שבזוית – שנראה בשני בתים ושכן דרך הוויות לתת שם אבנים גדולות המחוקקים את כל עובי הכותל, נראה משני צדדים, כשהוא חולץ האבן בסוף שבוע של הסגר, חולץ את כל האבן ואף חלקה שבבית השני שבו לא נראה הנגע ודכתיב והלצו את האבנים דמשמע 'אבן כמות שהיא, או גדולה או קטנה'. ואם הוחלט הבית וצריך לנותצו, חולץ את האבן ונותץ את צד שלו, ומניח את של הכירו ודכתיב ונתץ את הבית ולא שתי בתים⁴.

נסתפק **רבי זירא**, כיון דאבן המנוגעת מטומאה באהל וכדכתיב והבא אל הבית וכו' האם נעשה החלק של האבן המהור 'יד' לצדו השני, להכניס הטומאה לבית הכירו שיטמא באהל.

שהוכשר האבר כמים לאחר שנדלדלו, דמקבלין טומאה במקומן, ונגע טומאה בבהמה, האם נעשית הבהמה יד להביא טומאה לאבר. וצדדי הספק הם, מי אמרינן כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה, לא נעשית יד להביא טומאה לאבר. או דילמא נהי דהבהמה גופה מהורה הוא, מכל מקום נעשית יד לאבר להביא לה טומאה⁵.

(ב) קישות שנמעה בעציץ שאינו נקוב, דינה כתלושה ומקבלת טומאה כשאר אוכלין. וכן אם היתה טמאה ונמעה בעציץ שאינה נקוב, הרי נשאר בטומאתה.

ונחלקו תנאי מה הדין כשהגדילה הקישות ויצאה נופה חוץ להעציץ, ונוטה על הארץ ויונק מריח הארץ דרך אויר; **לתנא קמא**, עכשיו כמחובר דמיוא וכל הקישות שבעציץ הם מהורים, לפי שהורים ויונקין מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ. **לרבי שמעון**, מה מיבה של נוף זו למהר שאר הקישות שבתוך העציץ. אלא מה שבתוך העציץ מקבל טומאה לפי שהוא כתלוש, ורק הנוף שיצא לחוץ ויונקת מריח הארץ דרך אויר, כמחובר דמי ומהורה.

נסתפק **אביי אליבא דרבי שמעון** דסובר ששאר הקישות דינם כתלוש ומקבלין טומאה, מהו שיעשה נוף המהור 'יד' לקישות להביא לה טומאה.

דף קב"ח ע"ב

(ג) המשתחוה לחצי דלעת, אסרה בהנאה משום שעשאה עבודה זרה. ולדעת רבי שמעון, איסורי הנאה אינן מקבלין טומאת אוכלין משום דבעינן 'אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים'⁶.

¹ אבל אם לא נעשית ראשונה לטומאה, פשיטא לן דלא היה חצי הדלעת אפילו שניה לטומאה, אף שנגעה בחצי זו שנגעה בשרץ, שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה.

² רש"י מביא לישנא אחרת, שספקו של רבי ירמיה הוא לענין טומאת עבודה זרה, דחצי דלעת זו נעשית עבודה זרה והרי היא כשרץ, ונסתפק האם חצייה האחרת הוה לה יד והנוגע בה כנוגע בעבודה זרה. או דילמא לא הוה לה יד משום דאין אוכל נעשית יד לאוכל אחר, וטהור הנוגע בה - כגון אם לא הוכשרה דאין עליה תורת אוכל לקבל טומאה מתכרתה. אי נמי אם הוכשרה הוה לה אינה ראשון, והנוגע בה הוה רק שני, ולא ראשון אי אמרינן דאינה נעשית יד.

³ וראה דאמר לעיל (דף קכז:) תלמיס שאמרו באידין מטמא טומאת אוכלין, אמר דלא כרבי יהודה, אינן אמרו לא הוה אפילו כמסורה; תוספות ד"ה רבי יהודה.

⁴ פי' הראשון בשרש"י. והביא עוד פי' אחר, דנסתפק באופן שיש רק ענף הראשון שאינו יכול להיות ומקבל טומאה, והספק הוא האם האילן נעשה לה יד להביא טומאה על פירות שבענף.

⁵ כי היכי דאמרינן גבי עלם דבשר ואוכל עליו שהוא יד לבשר להכניס ולהוציא טומאה, אף על פי שאין עלם בלא בשר מקבל טומאה.

והקשו התוס' (ד"ה צהמה צמ"י), שהרי כל ידות שבעולם נמי לא מקבלי טומאה, אלא שמכניסות ומוציאות טומאה, ומהו הספק כאן. ומירצו, דיש לומר דלא דמי לשאר ידות, דשאר ידות מאי דלא מקבלי טומאה הוא משום שאין אוכל, אבל בעלי חיים כי נמי הוה אוכל אינו מקבל טומאה. ולכן נסתפקו כאן האם מביא טומאה.

⁶ יליף ליה לקמן (דף קכ"ט.), מ"כל האוכל אשר יאכל, דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים. ונהי דטומאה יוצאה להלענת מגופה דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ שנאמר 'שקן תשקננו'. ולרבי עקיבא מטמאה כנדה שנאמר 'תזרס כמו דוה', מיהו ההיא טומאה דרבנן היא כדאמרינן במס' שבת (דף פ"ג:), וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

מתה הבהמה

תנן במשנתנינו, אם היה בשר או אבר מדולדל מבהמה, ומתה הבהמה בלא שחיטה; **לרבי מאיר, הבשר המדולדל צריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ**, אבל אין הוא עצמו מטמא כנבילה, משום ד'מיתה עושה ניפול' והוה כבשר הפרוש מחיים שהוא מהור. אבל **אבר המדולדל מטמא משום אבר מן החי**, כיון ש'מיתה עושה ניפול', הרי הוא כאילו נפל מן הבהמה בחייה, ואבר מן החי הוה אב הטומאה לטמא אדם וכלים. אבל אינו מטמא משום אבר של נבילה.

ומפרש הגמ' שהחילוק בין אבר מן החי לאבר של הנבלה הוא **בבשר הפורש מן האבר**. דאילו כזית בשר בלא גידין ועצמות הפורש מן אבר מן החי, אינו מטמא. ואילו כזית בשר הפורש מאבר מן הנבילה, מטמא טומאת נבילה אף בלא גידין ועצמות, דהא הוה כזית נבילה.

רב יהודה אמר בשם **רב דילפינן** שאבר מן החי מטמא, מדכתיב גבי טומאת נבילה **וכי ימות מן הבהמה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב** ומדכתיב 'מן הבהמה נלמד שאף חלק מן הבהמה שמת – כגון שנתלש ממנו אבר – מטמא כנבילה.

ואף דפסוק זה איצטריך להא דאמר **רב יהודה** בשם **רב וי"א** דשנינו כן בברייתא, דילפינן מדכתיב 'מן הבהמה' שמקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה, דהיינו שרק חלק מן בהמות מטמאות במותן, ויש חלק בהמות שאף על פי שמתו אינן מטמאות. והיינו בהמה טריפה שנשחטה, שאף על פי שאין השחיטה מועלת להתירה באכילה, מכל מקום מועלת לטהרתה מידי נבילה.

מכל מקום אפשר ללמוד שניהם; אבר מן החי שמטמא, וגם שטריפה אינה מטמאה. דהוה אפשר למיכתב 'מהבהמה', וכיון דכתיב 'מן הבהמה', שמע מינה תרתי.

ולא אמרינן שגם בשר מן החי מטמא כנבילה, ויש ג' לשונות האריך ילפינן לה:

(א) לרבי יוסי הגלילי; ילפינן מדכתיב באותו פסוק **וכי ימות מן הבהמה** דמיניה ילפינן שאבר מן החי מטמא, וקרייה 'מתה', אלמא דכעין מיתה כעין שאינה חוזרת. מה מיתה שאינה עושה חליפין – שאינה חוזרת לקדמותה, אף כל שאינו עושה חליפין – והיינו אבר, מטמא משום נבילה. אבל בשר שנתלש ממנו החי עושה חליפין, שאם יתלוש בשר מן הבהמה, בשר אחר עולה תחתיו.

(ב) לרבי עקיבא; ילפינן מה 'בהמה' יש בה גידים ועצמות, אף כל דמרבין מינה היינו כשיש לה גידים ועצמות, אבל לא בשר שאין בו גידין ועצמות.

(ג) לרבי; ילפינן מה 'בהמה' יש לה בשר גידים ועצמות, אף כל שיש בה בשר גידים ועצמות, ולא בשר מן החי שאין בה גידין ועצמות.

הנפקא מינה בין הלשונות הוא: **(א)** ארכובה הנמכרת עם הראש, שאין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות; **לרבי עקיבא** אבר הוא כיון שיש בו גידים ועצמות, וכל שכן **לרבי יוסי** כיון שאינו עושה חליפין. אבל **לרבי** לאו אבר מן החי הוא, דהא אין בו בשר.

(ב) כוליא וניב שפתים דאין עושין חליפין אבל אין בהן עצם; **לרבי יוסי** הוה אבר כיון שאין עושין חליפין, אבל **לרבי עקיבא** ורבי לאו אבר נינהו, כיון דאין בהם עצם.

גם בשרצים שנינו בברייתא דהדין כן, שבשר הפורש מהם בחיים אין לו דין אבר מן החי. וילפינן ליה; **לרבי יוסי הגלילי** מדכתיב **וכל אשר יפול עליו מהם 'במותם' יטמא** מה מיתה שאינה עושה חליפין, אף כל שאינה עושה חליפין, ולא בשר מן השרץ שעולה לה בשר אחר במקומה.

לרבי עקיבא, מדכתיב 'שרץ', מה שרץ יש בה גידים ועצמות, אף כל שיש בה גידים ועצמות.

לרבי, מדכתיב 'שרץ', מה שרץ יש בה בשר גידים ועצמות, אף כל שיש בה בשר גידים ועצמות.

והנפקא מינה בין הלשונות הוא: **(א)** ארכובה שאין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות; **לרבי עקיבא** אבר הוא, וכל שכן **לרבי יוסי** כיון שאינו עושה חליפין. אבל **לרבי** לאו אבר הוא, דהא אין בו בשר.

(ב) כוליא וניב שפתים דאין עושין חליפין אבל אין בהן עצם; **לרבי יוסי** הוה אבר כיון שאין עושין חליפין, ו**לרבי עקיבא** ורבי לאו אבר נינהו, כיון דאין בהם עצם.

ואיצטריך לאשמעינן בשניהם; בין בבהמה ובין בשרץ דבשר מן החי אינו מטמא. דאי אשמעינן רק בבהמה הוה אמינא דהיינו רק בבהמה דלא מטמאה בכעדשה. אבל שרץ דמטמא בכעדשה, אף בשר הפורש מינה יטמא כנבילה. ואם אשמעינן רק בשרץ, הוה אמינא דרק שרץ דלא מטמא במשא אין בשר הפורש ממנו בחיים מטמא. אבל בהמה שמטמאה במשא בשר הפורש ממנה

לקבל טומאה, אבל כאן הרי אמרו במתניתין דהכשר צריך הכשר, ואם כן האיך הוא מקבל טומאה מאביו?¹

אמר רבא ומאי קושיא, הרי אפשר דאיירי כשהוכשר ההתיכה קודם שחתכו.

מעשה עין שימוש

שאל רבה בר רב הונן מרבא, למה צריך הכשר הכשר, הרי מטמא טומאה חמורה בעודו מחובר באבר – שהיה אב הטומאה לטמא אדם וכלים. והרי תנא דבי רבי ישמעאל דמי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור אינה צריכה הכשר, וכל שכן זה שכבר טימא?²

אמר לו רבא, דהכא שאני דמה שמטמא טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמושה, אלא בתורת עין שימוש. שהרי נחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות אבר, והן כעין, ועכשיו נעשה אוכל, ופנים חדשות באו לכאן, ולכן שפיר צריך הוא הכשר מחדש וולא דמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה אדם על ידי אכילה.

על פי יסוד זה של רבא שאוכל המטמא טומאה חמורה בהיותו משמש 'מעשה עין', לא נחשב כאוכל שמטמא טומאה חמורה, נתיישבו המשה דינים:

(א) אמרו במס' פסחים, כופת שאור שיחדה לשיבה בטלה מתורת חמין, ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתים. אלא לאו אוכל הוא ונעשית כלי ומטמאה מושב הזב, שהרי אין אומריין לו 'עמוד ונעשה מלאכתנו' שהרי יחדה לכך. ואמר אבוי, דטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב לאו דאורייתא הוא, אלא דרבנן היא, דאמור רבנן בטלה ונעשית כלי. דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים. וקשה על תנא דבי רבי ישמעאל שאמר, 'מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה', והרי לך זרעים שסופן לטמא טומאה חמורה.

בדחיים יטמא, קא משמע לן בשניהם שאין הכשר הפורש מננה בדחיים מטמא.

החותך כזית בשר מאבר מן החי

שנינו בברייתא, החותך כזית³ בשר מאבר מן החי; אם חתכו תחילה ואחר כך חישוב עליו להאכילו לעובד כוכבים, טהור הוא. דהא בשר הפורש מאבר מן החי טהור, הלכך טומאת עיצמו אין בו. ומשהישוב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה. אבל אם חישוב עליו להאכילו לעובד כוכבים קודם שחתכו, ואחר כך חתכו, הרי הוא טמא. משום שקודם שנחתך מן האבר נגע הבשר בשאר האבר שמטמא משום אבר מן החי, וקיבל ממנו טומאה, מלבד מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם. ולאחר שנחתך הבשר ופקעה ממנו טומאת אבר מן החי החמורה, נשאר עליו טומאה הקלה מה שקיבל מן האבר.

רבי אסי לא נכנס פעם בבית המדרש, וכאשר מצא לרבי זירא שאל ממנו מה אמרו היום בבית המדרש. שאל לו רבי זירא, מה קשה לך. אמר לו רבי אסי, הא דאמרו שאם חישוב על הבשר להאכילו לעובד כוכבים ואחר כך חתכו שהוא טמא, דהאיך קיבל הבשר טומאה במחובר, והלא מוגע בית הסתרים הוא, וקיימא לן דטומאת בית הסתרים לא מטמא.

דף קכ"ט ע"א

אמר לו רבי זירא, אף לדידי היה קשה לי דין זה, ושאלתי לרבי אבא בר ממל, ואמר לי דהיינו אליבא דרבי מאיר דאמר לעיל (דף ע"ב.) שמוגע בית הסתרים מטמא.⁴

רב אסי שאל לרבי זירא, הרי אמר לי רבי אבא בר ממל תשובה זה כמה פעמים, ואמרתי לו דיש הבדל גם לרבי מאיר בטומאה הצריך הכשר לקבל טומאה, לטומאה שאין צריך הכשר. דאף לרבי מאיר אין מוגע בית הסתרים מטמא, רק כשהוכשר

¹ והיה מעשה דעובר שהוליא את ידו ושחט אתו, מקבל טומאה משום דהוכשר העובר בשחיטתו אתו ועדיין האבר הטמא מחובר בו, וטמאו. אבל משנמיתו לאיירי בשמחה הבהמה ומגן הבשר לרץ הכשר, וכיון דלרץ הכשר לא הוכשר קודם חתיכה והיאך מקבל טומאה מאביו.

² תנא דבי רבי ישמעאל יליף ליה לעיל (דף קכ"א.) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה לרץ הכשר, אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה לרץ הכשר. אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור לא. וכל שכן זה שהוא כבר טמא.

³ רש"י כתב ללא גרסין 'כזית' אלא החותך צמר וכגון דליכא כזיפה. ובמהרש"א מדייק מינה דרש"י ס"ל כשיטת רבינו חס שאוכל פחות מכזיפה אינו מקבל טומאה. אולם במקומות אחרים ס"ל לרש"י אף כזית מקבל טומאה, עיי"ש.

⁴ רבי מאיר אמר לדין זה, צענין הוליא עובר את ידו ושחט אתו, ואחר כך חתכו, שצמר העובר טמא מגע כזיפה, כיון שקיבל טומאה מאבר היולא שהיה מחובר לו, והוא מטמא כצמר מן החי, אף דהוא מגע בית הסתרים.

גליון קנין תורה

אמנם דהו, דכאשר שימש החלב להכוליא להיות לו שומר, לאו בתורת אוכל הוא מטמא, אלא בתורת שומר לאוכל כעצם וכקרנים וכטלפים, דהוה 'מעשה עין' בעלמא.

(ה) רב מתנה אמר, הרי אמרוי בית שסככו בזרעים, כגון שמיכך ביתו בשבלים ובהם הזרעים, טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עין דביטלו אצל הסיכוך, ונעשה אהל חשוב. ואם פרהה צרעת באותו בית הרי כל הבית טמא – כתליו ואהל שלו לממא אדם וכלים. ואומר אני שאותה טומאה שהבית חשוב אהל לממא אדם לאו דאורייתא היא. דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו לזרעים שמטמא טומאה חמורה, וקשה על תנא דבי רבי ישמעאל דאמר שזרעים אין סופם לממא טומאה חמורה.

אמנם דהו, כשמשימש הבית להיות אהל, אינו בתורת אוכל אלא בתורת 'מעשה עין' שהרי נעשה אהל.

שיטת רבי שמעון במשנתנו

במשנתנו תנן דהאבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר, וכו', מתה הבהמה הכשר צריך הכשר, האבר מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר נבלה דברי רבי מאיר, ור' שמעון מטהר.

מה שאמרו בסיפא דמשנתנו שרבי שמעון מטהר, לכאורה קאי על הא דאמר רבי מאיר שאם מתה הבהמה בלא שחיטה, שמיתה עושה ניפול, והאבר מטמא משום אבר מן החי. ועל זה אמרו דרבי שמעון מטהר את אבר המדולדל.

והקשו דממה נפשך יטמא, דאם מיתה עושה ניפול, יטמא האבר המדולדל משום אבר מן החי. ואם אין מיתה עושה ניפול, יטמא האבר המדולדל משום אבר מן הנבילה, שהרי נתנבל עמה.

תירצו, שדברי רבי שמעון קאי על הרישא דמשנה שאמרו האבר והבשר המדולדלין בבהמה בעודה חיים, מטמאין טומאת אוכלין במקומן אף על פי שהן מחוברים, אלא שצריכין הכשר לקבל טומאה. ועל זה אמר רבי שמעון שהאבר והבשר מהורים מליטמא טומאת אוכלין במקומן, אף אם יוכשרו.

אמנם דהו, דלעולם יש לומר שטומאתם דאורייתא, ואין להקשות דאם כן מצינו לאוכלים שמטמאים טומאה חמורה. דהרי כשמטמאה טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה, אלא מעשה עין שימש, שעל ידי מעשה עין הוא עושה אותה שבטל מתורת אוכל ונעשה עין.

(ב) אמר אביי, הרי אמרו לעיל (דף י"ג): שתקרובת עבודה זרה של אוכלין מטמאין באוהל, ואומר אני שטומאה זו לאו דאורייתא הוא וקרא אסמכתא בעלמא. דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, מצינו אוכלין שסופן לממא טומאה חמורה, וקשה על תנא דבי רבי ישמעאל דאמר שזרעים אין סופם לממא טומאה חמורה.

אמנם דהו, דכשישימש עבודה זרה 'מעשה עין' שימש, שהרי אסורים בהנאה, ובטלו מאכילה ונעשו כעצים הנעבדים.

(ג) אמר אביי, הרי אמרו חברי אוכלין שבכלים, הרי הם ככלים, ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי. ואומר אני, שטומאתו זה שהוא נעשה כלי ואם נגע במת חוזר ומטמא אדם, לאו דאורייתא הוא. דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה.

אמנם דהו, כשמטמא טומאה חמורה, בתורת 'מעשה עין' משמש ולא בתורת אוכל, שהרי מכיון שבטל לכלי נחשב הוא ל'כלי' ולא לאוכל.

(ד) אמר רב פפא, הא דשנינו במשנה שקלב של נבילה דבהמה טהורה שאינו מטמא כנבלה [דנפקא לן מיעשה לכל מלאכה], לענין לקבל טומאה מן הנבלה או מן השרץ – בכפרים ושעטם מועטין וחלב לאו בר אכילה הוא אפילו לעובד כוכבים אלא על ידי הדחק, צריך מחשבת להיות אוכל, וגם הכשר לקבל טומאה.

וכיון דאפשר להיות על חלב תורת אוכל, אומר אני דמה שהוא מטמא אדם משום מוגע נבלה שהוא שומר הכוליא כשהכוליא טמונה בו [כדאמרינן לעיל (דף קכו): כמה חוטינן נמשכים הימנה] לאו דאורייתא הוא. דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו דבר שיוורד לתורת אוכל שמטמא טומאה חמורה, כגון חלב שחישב עליו ועדיין הכוליא טמונה בו. והא אנן תנן כל שסופו לממא טומאה חמורה אין צריך הכשר, וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא, וקתני צריך הכשר.

²⁷ כתב רש"י, ללא ידעין היכן אמרו.

²⁸ כ"ה גירסת הגמ' שלפנינו ורש"י מציא גירסא אחרת, דצית שסיככו בזרעים הוה צית.

²⁹ דמנן, כלק שנסדקי עריצה לענין הטומאה, אם רוצה נקימוו הרי הן כעריצה.

משום הטעמים שנתבארו לעיל; לרבה משום דסבירא ליה דאין הבהמה נעשית יד להכשיר האבר, ולרבי יוחנן משום דסבירא ליה דכשאוהו בקטן ואין גדול עולה עמו לאו היבור הוא.

אלא מסיק הגמ', שלעולם דברי רבי יוחנן נאמרו על ספא דמשנתנינו, שאם מתה הבהמה רבי שמעון מטהר, ואפילו הוכשר הבשר אין מקבל טומאה. ובאמת לא קאי רבי שמעון על אבר המדולדל שהרי הוא טמא ממה נפשך וכמבואר לעיל. אלא קאי על הבשר, שלגבי הורה רבי מאיר שצריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ ודטומאת נבלה אין בו, דמיתה עושה ניפול ואינו כמתנבל עמה במיתה אלא כפרוש מהיים, ובשר הפרש מן החי טהור, ומשהוכשר הרי הוא מטמא טומאת אוכלין. ורבי שמעון מטהר את הבשר אף על פי שהוכשר. ואמר רבי יוחנן טעמו של רבי שמעון המטהרו, דכתיב בטומאת אוכלין **מכל האוכל אשר יאכל**, דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, ואוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל, ואינו מקבל טומאת אוכלין. וכיון שמיתה עושה ניפול, הבשר המדולדל אסור באכילה אף לעובד כוכבים משום בשר מן החי, והנה אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים, ולכך מטהרו רבי שמעון מלקבל טומאת אוכלין.

אבר ובשר המדולדל באדם

תנן במשנתנינו, האבר והבשר המדולדל באדם חי, מטהרים.

אם מת האדם; לרבי מאיר, הבשר המדולדל טהור, משום דמיתה עושה ניפול ובשר הפרש מן החי טהור. אבל האבר מטמא משום אבר מן החי, אבל אינו מטמא משום אבר מן המת. **לרבי שמעון**, טהור.

הקשו בגמ', **לרבי שמעון** ממה נפשך, אם מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן החי. ואם אין מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן המת.

ואמר **רבי אסי** בשם **רבי יוחנן** טעמו של **רבי שמעון** שמטהר האבר והבשר המדולדל בבהמה בעודה חיים, דיליף מדכתיב **מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא**, ומאשר יאכל נלמד שאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים – לעובד כוכבים, קרוי אוכל לענין טומאת אוכלין. אבל אבר מן החי שאין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר, אין קרוי אוכל לטמא טומאת אוכלין.

דף קכ"ט ע"ב

הקשה **רבי זירא** לרבי אסי, למה צריך למילף דין זה **מכל האוכל אשר יאכל**. דילמא טעמו של רבי שמעון הוא הואיל והאבר והבשר מעורה בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם, די בחיבור זה להחשיבם כחלק ממנו ולפיכך אין מקבלין טומאה.

וכדתנן, ענף של תאנה שנתלש אבל נשאר מחובר בקליפתה; **רבי יהודה** מטהר, דאכתי חשיב מחובר. **לחכמים**, אם יכול הענף לחיות ולהוציא פירות, הוי מחובר וטהור מלקבל טומאה. ואם לאו, הרי הוא כתלוש, ומקבלין טומאה.

ורב אסי עצמו ביאר טעמו של **רבי יהודה**, דכיון שעודו מחובר במקצת להאילן, חיבור הוא אף על פי שהענף נתלש מן האילן, לפי שהקליפה מועלת בו לעשות חבור. והכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה כל דהו טהור הוא.

ואין לומר שדברי **רבי אסי** בשם **רבי יוחנן** שטעמו של רבי שמעון הוא מכל האוכל, נאמרו על הא דתנן במציעתא דהמשנה, שאם נשחטה הבהמה, **לרבי מאיר** הוכשרה בדמיה ואין צריך הכשר אחר. **לרבי שמעון**, לא הוכשרו לקבל טומאה על ידי שחיטה. ועל זה פירש **רבי יוחנן** טעמו של רבי שמעון, שאין המדולדל מקבל טומאה, משום דאין השחיטה משויא לה אוכל דהא כתיב **מכל האוכל אשר יאכל וכו'**, אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, ואילו אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל, והרי אין המדולדל נותר לא לישראל ולא לבני נחדי.

דהרי יש לומר דבאמת לרבי שמעון יכול אבר המדולדל לקבל טומאה, ולא אמר רק שלא הוכשר לקבל טומאה על ידי שחיטה,

¹⁰ ולפי"ו כל שכן שצרישא חולק רבי שמעון על תנא קמא, וסבירא ליה שאבר ובשר המדולדל אין מקבלין טומאת אוכלין במקומן, אולם אינו זקוק לקרא כתיב ללמוד דין זה, דבלא"ה הואיל ומעורה היא אינו מקבל טומאה.

מיהו צמיעתא כשנשחטה הבהמה, ס"ל לרבי שמעון שראויים לקבל טומאה, וכמו שציארו האמוראים לעיל, ואינו חולק על רבי מאיר אלא בזה שאינו צריך הכשר. ולא חשיב 'אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים', כיון דאין בהם אלא מנות פרישה מדרכנן; מהרש"א.

¹¹ אף דאבר שנחתך לגמרי, מטמא, ילפינן מדכתיב 'וכי ימות' דכל זמן שהוא חי מזיל עליהן אס הם מדולדלין; רש"י ע"פ שיטתו.

¹² לפי"ו לרבי שמעון, אין הכוונה שרק לא הוכשר לקבל טומאה על ידי שחיטה, אלא שאף אם יש לה הכשר אחר לא יטמא, כיון דלא הוה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים. ואגב דאמר רבי מאיר שהוכשרה אמר רבי שמעון דלא הוכשרה; רמב"ן.

כשעורה הפורש ממנו מטמא כעצם הפורש מן המת¹. ורבי אליעזר ורבי יהושע מטהרין².

ורבי מאיר במשנתו סובר כרבי יהושע לענין שאבר מן המת מטמא בתורת אבר. ומסתבר שאף לענין כזית בשר ועצם כשעורה מאבר מן החי סובר כמותו. ואם כן זהו החילוק בין אבר מן החי לאבר מן המת; שכזית בשר או עצם כשעורה הפורשים מאבר מן המת מטמאים, ואם פירשו מאבר מן החי הרי הם טהורים. והורה רבי מאיר במשנתו שהאבר המדולדל באדם שמת מטמא משום אבר מן החי, ולא משום אבר מן המת, ולפיכך כזית בשר ועצם כשעורה הפורשים ממנו טהורים.

וכיון דאמרינן שיש תנאים המחלקים בין כזית בשר לעצם כשעורה הפורשים מאבר מן החי, יש לומר דרבי מאיר ורבי שמעון גם כן נחלקו בכזית בשר או עצם כשעורה שפירשו מאבר מן החי. דרבי מאיר סובר שאין אבר מן החי חלוק מאבר מן המת, אלא באחד מהם; או בכזית בשר או בעצם כשעורה – או כרבי אליעזר שמטמא בבשר ומטהר בעצם, או כרבי נחוניא שמטמא בעצם ומטהר בבשר. ובמשנתו דאמר שמטמא כאבר מן החי – גם בשר הפורש ממנו ורק לא עצם, וכרבי אליעזר, או עצם הפורש ממנו ורק לא בשר, וכרבי נחוניא מטמא, ורבי שמעון מטהר, דסבירא ליה כרבי יהושע שמטהר בשניהם. אבל אבר עצמו לעולם מודה רבי שמעון שהוא מטמא.

הדרן עלך פרק העור והרוטב

תירצו, דרבי שמעון חולק אף על אבר המת דעלמא ולא רק על אבר המדולדל באדם שמת. ועל הא דאמר רבי מאיר שהאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת, אמר רבי שמעון, דאפילו אבר מן המת דעלמא לא מטמא, אלא אם כן יש בו כזית בשר דמטמא משום בשר.

והוא תלוי במחלוקת תנאים; רבי אליעזר אמר, שמעתי שאבר מן החי, מטמא. אמר לו רבי יהושע, וכי מפני ששמעת דאבר מן החי מטמא סבור אתה לומר מן החי דוקא ולא מת. הרי קל וחומר הוא, דמה חי שהוא טהור, אבר הפורש ממנו מטמא, מת שהוא טמא לא שכל שכן שאבר הפורש ממנו טמא. וכמו כן כתוב במגילת תענית, 'פסחא זעירא' דהיינו פסח שני – י"ד אייר אסור בהספד, וכי תדייק לומר שפסח עצמו שבניסן מותר בהספד. אלא כל שכן הוא, מה פסח שני אסור בהספד, פסח ראשון לא כל שכן. וכמו כן לענין אבר מן החי ששמעת שמטמא, כל שכן שאבר מן המת מטמא.

אמר לו רבי אליעזר, כך שמעתי להדיא – שאבר מן החי מטמא, ולא אבר מן המת וכשאין בו כזית בשר, ולא עצם כשעורה. הרי מבואר דרבי אליעזר אבר מן המת אינו מטמא, וכותרתו סובר רבי שמעון במשנתו. ורבי מאיר במשנתו סובר כרבי יהושע, דאבר מן המת מטמא ואף בלא כזית בשר ועצם כשעורה.

החילוק בין אבר של אדם חי לאבר של אדם מת

החילוק בין טומאת אבר מן אדם החי לטומאת אבר מן אדם המת, אליבא דרבי מאיר במשנתו, הוא בכזית בשר, ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי.

דתנן במס' עדיות, כזית בשר הפורש מאבר מן החי, רבי אליעזר מטמא, דמכיון שאבר מן החי מטמא כמת שלם, כזית בשר הפורש ממנו מטמא כבשר הפורש מן המת. ורבי נחוניא בן הקנה ורבי יהושע מטהרין.

עוד נחלקו בעצם כשעורה הפורש מאבר מן החי, דרבי נחוניא מטמא, דכיון שאבר מן החי מטמא כמת שלם, עצם

¹ וזריך לומר דמקרא אחד דרשינן לרבות לה טומאה, ומר מוקי ליה כזית בשר ומר מוקי ליה כעצם; תוספות ד"ה כזית.

² נמצא דיש ג' דעות בדיון כזית בשר ועצם כשעורה שפירשו מאבר מן החי; (א) לרבי אליעזר, כזית בשר הפורש מאבר מן החי טמא, אבל עצם כשעורה הפורש ממנו טהור. וטעמו שמרבה טומאת בשר מטומאת עצמות, שהבשר נוהג בגבלות ובשראים מה שאין כן בעצמות. (ב) רבי נחוניא סובר שכזית בשר הפורש מאבר מן החי טהור, ואילו עצם כשעורה מאבר מן החי מטמא. וטעמו שמרבה טומאת עצמות מטומאת בשר, שכן מלינו שהבשר הפורש מן החי טהור, ואבר הפורש ממנו והוא כזיתו טמא. (ג) רבי יהושע סובר דשניהם טהורים, אף דבמת שניהם טמאין, דשאינו מת שהרי רובע הקב עצמות המת מטמאים בזהל, ורוב בנינו או רוב מניינו מטמא, ומלא תרווד רקב מטמא בזהל, מה שאין כן בחי.

גליון קנין תורה

פרק עשירי – הזרוע והלחיים

דף ק"ל ע"א

דיני מתנת זרוע לחיים והקיבה

תנן במשנתנו דיני הזרוע והלחיים והקיבה שמצוה ליתנן לכהן: (א) נוהגין בארץ ובחוצה לארץ, (ב) נוהגין בעוד שהבית קיים, וגם שלא בפני הבית, (ג) נוהגין בחולין אבל לא במוקדשין.

אף שהפסוקים של מתנת זרוע לחיים וקיבה כתובים אצל חולין, באמת היה אפשר ללמוד מקל והומר שהוא נוהג גם במוקדשין. דמה חולין שאינן חייבין בנתינת חזה ושוק לכהן, חייב ליתן מהם זרוע לחיים וקיבה. קדשים שחייב ליתן מהם חזה ושוק לכהן, אינו דין שחייבים גם במתנות זרוע לחיים וקיבה. אלא ילפינן מדכתיב בחזה ושוק ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם, אותם מיעוטא הוא, שאין לו אלא האמור בענין, חזה ושוק אין, ולא דבר אחר.

דין קדשים שקדם מום קבוע להקדשן, או הקדשן קדם למומן, כשנפדו

כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, הרי הן כמקדיש עצים ואבנים לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף. ואם נפדו, הרי הן כחולין גמורים; (א) חייבים בבכורה, שאם ילדו בכור הרי הוא קדוש; (ב) חייבים במתנות זרוע לחיים וקיבה; (ג) יוצאין לחולין אפילו לענין שמוטרין ליגזו וליעבד, (ד) ולדן מותר לאהרן פדיונן; (ה)

רש"י מנזח שדבר פשוט הוא, ולא נקטו אלא משום דבעי למימר שנהג בחולין ולא במוקדשין. אבל באמת רבי אלעאי סובר לקמן (דף קל"ו ע"א) שאינו נוהג אלא בארץ, ועי' במהרש"א כאן שעמד על דברי רש"י למה לא פירש רש"י קן.

דהוא דבר הלמד מענינו במה הכמוז מדבר בחולין, דכתיב לעיל מהאי קרא דגנך תירושך וינהרץ וגו' גז אלץ' וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין, כדאמר לקמן פרק ראשית הגז (דף קל"ה); תוספות ד"ה תלמוד לומר.

כל דינים אלו מוצאים כאן אטו דין מתנת זרוע לחיים וקיבה.

אבל רק כשנפדו אולם כל זמן שלא נפדו, לא ומצואר במס' בכורות טעם הדבר, דקסבר האי תנא קדושת דמיס מדחה מן הבכורה, דאין קדושה חלה על קדושה.

גם זה הוא רק לאחר שנפדו, אבל לא קודם פדיון, ובמס' בכורות (דף י"ד) משמע מרש"י (ד"ה קדשי) שמפרש הטעם משום דאימקש לזבי ואיל. נאכל הקשו שם התוספות (ד"ה קדושת) דהיקש זה הוא לפסולי המוקדשין שנפדו, אבל הכא בקדם מום קבוע להקדשן הרי רק כשלא נפדו פטורים ממתנות, ולכן מפרשים התוספות הטעם משום דכתיב מאת העם ולא מהקדשן.

ובמס' בכורות (דף י"ד) מוקמינן לה כגון שנעבד לפני פדיון, ונולד אחר קן.

חלבן מותר לאהרן פדיון, (ו) השוחטין בחוץ פטור כיון דהוה חולין, (ז) אפילו קודם פדיון אין עושין תמורה [דטוב מעיקרו עושה תמורה, ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו. אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה]. (ח) אם מתו, יפדו ואף על פי שאינם ראויים אלא לכלבים.

דינים אלו נוהגים בכל הקרבנות שקדם מום קבוע להקדישן, חוץ מן הבכור וזמן המועד – דאף על גב שקדם מומן להקדשן, חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם, אלא שאין כשרים ליקרב.

אולם קדשים שקדם הקדשן את מומן, או מום עובר [דכמומן דליתיה דמין] קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע, ונפדו, אינן כחולין גמורים, וכך דינם; (א) פטורין מן הבכורה אף על פי שנפדו [דכתיב בהו כצבי וכאיל, וצבי ואיל פטורים מן הבכורה דהא בקר וצאן כתיב], (ב) פטורים מן מתנות זרוע לחיים וקיבה [דנמי אין נוהגין בצבי ואיל, דכתיב אם שה], (ג) אינן יוצאין לחולין בפדיון לענין שיהא מותר להגזו ולהעבד [דכתיב תזבח ואכלת, אין בהן אלא היתר וזביחה ואכילה בלבד אבל גיזה ועבודה לא], (ד) ולדן אסור לאהרן פדיונן, (ה) חלבן אסור לאהרן פדיונן, (ו) השוחטין בחוץ חייבין, (ז) עושין תמורה קודם פדיון [דכתיב טוב ברע או רע בטוב], (ח) אם מתו מועצמן יקברו, ואין נפדין.

יש צוה צ' מידושים; (א) לא אמרינן צוה אין פודין את הקדשים להאכלין לכלבים [שנלמד מ'ואכלת' ולא לכלבין], דאלו כדילקא בעלמא נינהו, ולא נחת להו קדושת הגוף. (ב) לא בעינן 'העמדה והערכה', כפדיון קדשים שנסתאבו אחר כך דכתיב 'העמיד את הבהמה' וכיון שמתה אי אפשר להעמידה. דכאן לא בעינן העמדה והערכה משום דקסבר קדשי דזק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה.

דכבור ברחם חלה רחמנא, לא שגא חס ולא שגא בעל מום קדשי. חס קרב, ובעל מום נאכל לכהן. כדילפינן במס' בכורות (דף כ"ח) דכתיב 'וצשרם יהיה לך', תרי משמע, לימד על בכור בעל מום שמתנה לכהן.

ומעשר בהמה נמי כתיב ציה 'העשירי יהיה קדש לא יבקר צין טוב לרע; 'טוב', היינו חס, 'רע' היינו בעל מום.

במס' בכורות (דף י"ד) מוקי לה שנעבד לפני פדיון ואתיליד לאחר פדיון. דאי איעבד ואתיליד לאחר פדיון, ולד צבי ואיל הוא. ואם נולד לפני פדיון מאי איריא הני, אפילו קדם מומם להקדשן נמי ולדן לפני פדיון אסור.

דילפינן במס' בכורות (דף ט"ו). מדכתיב 'רק ככל אום נפשך תזבח ואכלת צשר' דאיירי בפסולי המוקדשין לאחר פדיון, מדאיתריך קרא למימר צוה 'הטמא והטהור יאכלנו'. ודרשינן 'מוצא' ולא גיזה, 'ואכלת' ולא לכלבין, 'צשר' ולא חלב.

ואף על גב דאינן ראויים לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו, ותנן במס' זבחים (דף ק"ג) רק הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ, ושאינו ראוי צפנים אין חייבין עליו בחוץ. מוקמינן לה במס' בכורות (דף ט"ו). שאיירי כשהמום שיש בהם הוא 'דוקין שצפין', ולא ציבא דרבי עקיבא דאמר שאם עלו על המזבח לא ירדו. הילכך הואיל וצפנים לא ירדו, חייבין עליהן כששטמן בחוץ.

יש צוה צ' טעמים; (א) אין פודין את הקדשים להאכלין לכלבים, (ב) כיון דיש צוה קדושת הגוף בעינן העמדה והערכה, וכיון שמתה אינה יכולה לעמוד.

חיוב חזוה ושוק בחולין

הקשו בגמ' למה לא ילפינן שחולין חייבין בחזוה ושוק, בקל וחומר מקדשים. מה קדשים שאין חייבים במתנות [דהא ממעטינן להו מיאותם] דכתיב גבי חזוה ושוק, ולא מתנות זרוע לחיים וקיבה [חייבין בחזוה ושוק, חולין שחייבין במתנות, אינו דין שחייבין בחזוה ושוק].

מתחלה אמרו דילפינן מדכתיב במתנות חולין ו'זה' יהיה משפט הכהנים, דזה - זרוע לחיים וקיבה - יקבלו הכהנים משהיטת חולין, ולא דבר אחר.

אבל הקשו בגמ', דאין צריך למיעוט מתיבת 'זה', דהרי בלאו הכי אי אפשר לומר דחזוה ושוק יהא נהוג בחולין כמו בקדשים, דהרי חזוה ושוק של קדשים בעי תנופה, ובחולין לא שייך תנופה. דאין לעשות תנופה חוץ לעזרה, דהא כתיב לפני ה'. ואין לעשות תנופה בחזוה ושוק של חולין בפנים העזרה, שהרי נמצא מכנים חולין לעזרה [מדי דלא איתעביד ביה צורך גבוה].

דף ק"ל ע"ב

מומון שאין לו תובעים

אלא ילפינן מ'זה' הא דאמר רב חסדא, דהמוזיק מתנות כהונה, קודם שנתנן לכהן, שהשליכם לאור או לים, או שאכלן, פטור מלשלם לכהן. וזה נלמד באחת משני דרכים:

(א) דכתיב 'זה', דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן, אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין.

(ב) דהוה 'מומון שאין לו תובעים', כיון דאין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין, שהוא יכול לומר לו, לכהן אחר אני נתנן ולא לך.

• שנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מלמוד שהמתנות הם 'דין' ודיינין נזקקין להן. ולכאורה הכוונה שיוכל להוציאן בדיינין, אלמא כהן ראשון התובען מוציאן מידו, וקשיא לרב חסדא דאמר דמתנות כהונה מומון שאין לו תובעין הוא.

²⁰⁰ ולפי לשון זה, אייתר 'זה יהיה', לכדאמרינן לקמן בסמוך שמתנות 'דין' ואין חזוה ושוק דין. וללישנא קמא איכא למימר דתנתי שמע מינה, ודריש בסמוך מדכתיב אלל 'משפט' דמשמע זה משפט חזוה אין משפט.

יש חילוק להלכה בין הני תרי לישני; דלהאי לישנא דאין לו תובעין, נהי דאין יכול לתובעו בדיינין, צדיני שמים מיהא מיחייב. וללישנא קמא דדריש ליה מ'זה' אפילו צדיני שמים נמי לא מיחייב; תוספות ד"ה ואב"א.

מאיזה חולין הוה ילפינן שזרוע לחיים וקיבה נהוג במקדשין

במשנתנו מבואר דאי לאו דכתיב במקדשין 'אותם' במתנות חזוה ושוק, הוה אמינא דקדשים חייבין במתנות מקל וחומר מחולין. ומבאר הגמ' מהיכן הוה ילפינן ליה בקל וחומר, דאיצטריך פסוק למעמו:

אין ללמוד קדשים מחולין גרידא, דיש לפרוך מה לחולין שכן חייבין בכורה, ואילו קדשים פטורים מבכורה.

ואין ללמוד קדשים בקל וחומר מזכרים של חולין שאין נהוג בהם בכורה שהרי אין יולדין ונהוג בהם מתנות, דיש לפרוך מה לזכרים של חולין שכן חייבין בראשית הגז, ואילו קדשים פטורים מראשית הגז [דלאו בני גיזה נינהו דכתיב לא תגזו בכור צאנך, ועוד דכתיב גז צאנך ולא הקדש].

ואין ללמוד מתיישים זכרים של חולין שאין בהם לא בכורה ולא ראשית הגז, דיש לפרוך מה לתיישים זכרים של חולין שכן נכנסין לדיר להתעשר, ואילו קדשים אין נכנסין לדיר להתעשר [דכתיב במעשר בהמה יהיה קדש ולא שכבר קדוש].

ואין ללמוד מתיישים זכרים זקנים של חולין שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר, דעדיין יש לפרוך מה לאלו שכן נכנסו לשעבר לדיר להתעשר.

אלא לימוד הקל וחומר היה מבהמה לקוח ויתום שהם פטורים ממועשר בהמה. דאין לפרוך מה ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר, דקדשים נמי במינן נכנסין לדיר להתעשר.

²⁰⁰ דכתיב 'צקך ואלקך', ולא הקדש, ועוד 'תקדיש' כתיב ולא שכבר קדוש.

²⁰¹ כל השנה כשהוא גזוז אלנו נותן לכהן דבר מועט, כדמפרש לקמן (דף קל"ה). שיעורא, וקרי ליה 'ראשית' כי היכי דקרי תרומה 'ראשית דגן'.

²⁰² אם לקח עשרה טלחים מן השוק, פטור מלעשר ד'צקך ואלקך' אמר רחמנא.

והיתום היינו שמתה אמו בשעת לידה כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים. וכדאמרינן לעיל (דף ל"ח): פטור ממועשר בהמה, דאינו ראוי לקדש דכתיב בקדשים 'מתת אמו' פרט ליחוס, וילפינן מעשר בהמה מיניה במס' בכורות (דף נ"ו), דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר, נאמר כאן 'מתת אמו' ונאמר להלן 'מתת השבט' מה כאן פרט לכל השמות הללו; כלאים, נדמה, יואל דופן, ויחוס, דכולהו מימעטי מהאי קרא ד'שור או כשב', אף להלן לענין מעשר פרט לכל השמות הללו. ואף על גב דבעל מוס נכנס לדיר להתעשר, אלו אין נכנסים.

גליון קנין תורה

אב שמשמש באותו יום בבית המקדש, לכן אין תפיסה מועלת בהן.

• תנן במס' פאה, בעל הבית עשיר, שהיה עובר ממקום למקום ונצרך למזונות, נוטל לקט שכחה פאה ומעשר עני כשאר עניים הואיל ועכשיו עני הוא. לרבי אליעזר, כשיחזור לביתו ישלם מה שנטל. הרי מבואר דכל מידי דחייביה רחמנא ליתנו לעניים, עני הבא ראשון יכול לתובעו, ולכן כשיחזור לביתו חייב העשיר לשלם המתנות עניים לעני הבא ראשון. והוא הדין למתנות כהונה, שחייב ליתן מתנות כהונה לכהן הבא ראשון ולא אמרינן דהוה 'ממון שאין לו תובעין'.

ומתחלה אמרו שתירץ רב הסדא, דרבי אליעזר לא קאמר דיש חיוב מדינא לשלם, אלא מדת חסידות שנו כאן, שאם חסיד הוא ישלם כשיחזור לביתו.

אבל הקשה רבא דאין לומר שרב הסדא תירץ הקושיא כן. דהא רבי אליעזר אמר במשנה 'ישלם' ומשמע בעל כרחו, והאיך יש לומר דאינו אלא מדת חסידות.

ועוד וכי סברת דמקשינן על רב הסדא משימת רבי אליעזר שמחייב לשלם, שנימא שתירץ דרבי אליעזר מדת חסידות קאמר, הרי יש לנו להקשות על דבריו מדברי חכמים החולקים על רבי אליעזר.

דשנינו בסיפא דמשנה, דאמרו חכמים כיון שעני היה באותה שעה שנטל, על כן גם כשבא לביתו אינו חייב לשלם. ולכאורה יש לדייק מיניה, דאינו פטור אלא משום דעני היה באותה שעה. אבל אילו היה עשיר באותה שעה, היה חייב לשלם, הרי מבואר דלא הוה 'ממון שאין לו תובעין'.

ועל זה תירץ רב הסדא, דאין לדייק מיניה שאם היה עשיר היה חייב לשלם, אלא שלחכמים אם היה עשיר היה צריך לשלם משום מדת חסידות כדי לצאת ידי שמים. אלא שכיון שעני היה באותה שעה, אף לצאת ידי שמים אינו חייב לשלם.

• שנינו בברייתא, שבעל הבית שאכל פירותיו טבלין, וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים ושלא הפריש ממנו תרומת מעשר, פטור מן התשלומין, דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו אין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך. ומשמע דדוקא אבלן עד שעת הרמה פטור משום שאין לכהן חלק בו, אבל משעת הרמה אם אבלן, חייבין לשלם. ולמה לא אמרינן דהוה כמזיק מתנות כהונה דפטור מלשלם.

תירצו, דאין הכוונה שיכול להוציאן בדיינין, אלא 'לחולקן בדיינין' דהיינו שדיינים אומרים לו לישראל 'תן המתנות לכהן זה שהוא תלמיד חכם, ואל תתן לזה שהוא עם הארץ'.

והיינו כדאמר רב שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן, דילפינן שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ מדכתיב ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת לכהנים וללוים למען יחזקו בתורת ה' דכל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת – חלק כהונה, ושאינו מחזיק בתורת ה', אין לו מנת.

• שנינו בברייתא, רבי יהודה בן בתירא אומר, דהא דכתיב וזה יהיה 'משפט' הכהנים מלמד שהמתנות 'דין'. אולם לא אמרינן שגם חוזה ושוק הם דין, דילפינן מדכתיב 'זה' דרק זרוע לחיים וקיבה הוא דין, ולא חוזה ושוק.

והנה זה ודאי שאין הכוונה לענין 'לחולקו בדיינין' שיאמרו הדיינין ליתנו רק לכהן תלמיד חכם, דאטו חוזה ושוק לאו בדיינין מוחלקו, הא ודאי אינו יכול לתתם לכהן עם הארץ, דהא מנת נינהו. אלא ודאי הכוונה דשאר מתנות כהונה הוה 'דין' לענין להוציאן בדיינין, אלמא דממון שיש לו תובעין הוא. ורק חוזה ושוק נתמעטו מדכתיב 'זה' דכיון שלכפרה ולרצוי באין, לא שכיח שהבעלים מעכבין^{סי}.

תירצו, דהא דנלמד שמוציאין אותן בדיינין היינו באופן שכבר באו לידו של כהן, ואחר כך גולם זה ממנו. ולכן מוציאין אותה בדיינין דהוה ליה ממון שיש לו תובעין, שכבר זכה בהן הכהן [והוא דומה למי שגול מן הכהן בגדן].

אולם ודאי אין הכוונה שכבר הפרישם ונתנום לידו של כהן בתורת מתנת כהונה, דאם כן פשיטא דיכול להוציאן בדיינין, ולא איצטרך ריבוי הקרא לזה.

אלא איירי כגון שבא לידו של כהן במיבלייהו – שהבהמה שלימה היתה מונחת אצלו, וזכה הכהן במתנות מן ההפקר. וקסבר האי תנא דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון, ולכן זכה הכהן בהמתנות, דכיון שהם שוים לכל הכהנים מהני זכיה אם קדם וזכה בה.

אבל לא ילפינן דגם חוזה ושוק יכול הכהן לתפסו אם באת הבהמה לידו כשהיא שלימה. דכיון שאינו ניתן אלא לאותו בית

^{סי} כ"פ רש"י. והקשה בתוספות הרא"ש, דהרי סוף סוף אם הצעלים מעכבין, למה לא ילפינן מ'משפט' שיכול להוציאן בדיינין. ולכן פי' בלופן אחר, עיי"ש.

גליון קנין תורה

תירצו, שלכן חייב הלוקח ליתנו לכהן, כיון דאיתנהו בעיניהו. ולא אמר רב חסדא שפטור מלשלם, אלא כשהמתנות כבר אינם בעין.

• שנינו בברייתא, **תשעה מתנות כהונה יש**, שהן נכסי כהן^מ; תרומה, תרומת מעשר, חלה, ראשית הגז, מתנות זרוע לחיים וקיבה, דמאי, בכורים, וקרן, והחומשי^נ. ולכאורה הא דנקמא דמתנות אלו הם 'נכסי כהן' היינו לענין להוציאן בדיינין, הרי מבואר דהוה 'ממון שיש לו תובעין'.

אמנם דהו, דהוה 'נכסי כהן' לענין שיכול למוכרן ולקנות בהן עבדים, קרקעות, בהמה טמאה, ובעל חוב נוטלן בחובו, ואשה בכתובתה, וכן קונה בהם ספר תורה^ז.

כימי רב היה לוי אחד שכשהיו התינוקות מוליכין הזרוע לחיים והקיבה לכהן, היה חוטפם מידיהם. כשספרו לרב מה שהוא עושה, אמר רב, וכי לא די דכשהוא שוחט את בהמתו אין אנו כופין אותו לתת המתנות לכהן, אלא שאף הוא חוטף משל אחרים.

והנה מדברי רב משמע שהיינו יכולין לכופו לכך, ונמנעין אנו מלעשות כן. ולכאורה קשה ממה נפשך; אם לויים הם בכלל 'עם' הרי הם חייבין ליתן מתנות כהונה כדכתיב **וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם זובחי הזבח**, ואם כן למה באמת אין אנו כופין הלוי ונוטלין ממנו המתנות. ואם לויים אינם קרויים 'עם', הא רחמנא פטריה, ואין אנו עושים לו איזה טובה בזה שאין נוטלין ממנו המתנות בעל כרחו.

תירצו, דהא דדייקינן משעת הרמה ואילך חייב הישראל^י, איירי כשכבר באו לידו של כהן כשעדיין היה מבל^י, וסובר התנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיינן. אבל אם לא בא ליד כהן, לעולם פטור.

דף קל"א ע"א

• שנינו בברייתא, מי שאנסו בית המלך את גרנו; אם היה חייב למלך ממון דבר קצוב, חייב לעשר ממוקם אחר כנגד מה שנמל המלך וליתן לכהן, שהרי הוא כמוכר. ואם נמלו המלך בהפסד על חנם, פטור מלעשר.

ולכאורה מהא דתני שאם נמלו המלך בחובו חייב לעשר, דמשמע דמדינא מחייבין אותו ליתן מעשר, מבואר דהוה 'ממון שיש לו תובעין'. דאי לא דינא הוא שישלם לו על כרחו, מאי חוב מצוה איכא עליו ליתן מעשר, הא לא נשאר התבואה אצלו.

תירצו, דהא דאמרו 'חייב' לא איירי לענין הוצאה בדיינין, אלא חיובא בעלמא הוא כשאר חיובי מעשרות. וחיובא ודאי איכא עליה, דהא משתכר הוא בה, שהרי היה צריך לפרוע להמלך מעות.

• תנן לקמן (דף קל"ב), אם אמר לו אדם למכור לי בני מעיה של פרה זו, והיה בהן חלק ממתנות כהונה כגון הקבה, נותנן לוקח זה לכהן, ואין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מוכר לו הקבה. אבל אם לקח הימנו בשר במשקל, ושקל לו הקבה, נותנן לוקח לכהן ושהרי הגזל אצלו וצריך להשיבו, והטבח מנכה לו מן הדמים על כרחו, שהרי מוכר לו דבר שאינו שלו.

ולכאורה קשה, למה חייב הלוקח ליתן את הקבה לכהן. ולמה לא הוה כאילו המוכר הזיק למתנות כהונה או שאכלן, שפטור מלשלם אליבא דרב חסדא.

^מ רש"י כתב דאינו יודע היכן שניה, ובספרים אינה כתובה בשוה, וצאמת יש ט"ו מתנות כהונה שכולן נכסי כהן לעשות בהן כל זרכיו, אצל התנא עשה מהם ט' קבוצות; (א) תרומה, תרומת מעשר, תרומת מעשר של דמאי, ותלה - כולה תרומה נינהו, (ב) זכור צהמה, פדיון הבן, ופדיון פטר תמור, (ג) קרן ומומש דגזל הגר, (ד) ראשית הגז, (ה) מתנות זרוע לחיים וקיבה, (ו) זיכורים, (ז) חזה ושוק, (ח) שדה אחוזה שהוקדשה, (ט) שדה תרמים.

^נ הגזל את הגר ושצבע לו לשקר ומת הגר ואח"כ הודה, דכתיב 'ואם אין לאיש גזל וגו'', וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גזלים אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין, וכתיב 'האשם המושב לה' לכהן, ומניא צפרק הגזל צ"ק (דף ק"י). האשם זה קרן, המושב זה חומש. דגזי נצבע לשקר צפקדון או גזל כתיב ציה חומש; צין גזול חצירו צפרשת ויקרא, צין גזול הגר צפרשת נשא.

^ז רש"י מפרש המידוש שיכול לקנות ספר תורה, דאף על פי שאינו לאכילה, ולא לדבר שיצא לידי אכילה. אמנם הקשה על זה, דאין צה מידוש שהא קמני כבר דאפילו צהמה טמאה לוקח מהן.

^י ומשעת 'הרמה' ואילך היינו מני אמו לדידה אפילו צטצלייהו; תוספות ד"ה דאמו לדידה.

^י רש"י מציא צ' פירושים צוה; שהופקד הטבל אצל הכהן, ומנאל צוזה צהס מן ההפקר שהרי קדם חכה צה.

(ב) שמתר לו את הטבל, כדי לזכות צתרומה צבו.

ועי' צברי חדש (יו"ד ס' ק"א מ"ו) שהצ' דרכים תלויים האם אמרינן 'טובת הנאה' ממון הוא או לא.

גליון קנין תורה

אבל מעשר עני הואיל ומתחלק בתוך הבית לאחר שהכנים תבואתו לבית, יש בו מובת הנאה לבעלים, שבידו לתת לאיזה עני שירצה – וחבירו אומר לו 'הילך סלע זה ותן כל מעשרותיך לקרובי עני', והיינו מובת 'הנאה' שהוא דבר מועט. משום דכתיב בהו לשון 'נתתה', דכתיב במעשר עני ונתת ללוי לגר וליתום ולא למנה.

וגם מעשר עני, אפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו. כדאמר רבי אילעא, דילפינן גזירה שוה 'לגר' 'לגר', דכתיב במעשר עני ונתת ללוי 'לגר' וליתום ולא למנה, וכתיב בשאר מתנת עניים ולקט קצירך לא תלקט לעני 'לגר' וכו'. מה התם מוזהר עני על שלו – כדאמרינן להזהיר עני על שלו, אף כאן מוזהר עני על שלו.

אולם שאר מתנות כהונה, כגון הזרוע לחיים והקבה, אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן – שכהן השוחט בהמה אינו חייב ליתן המתנות לכהן אחר, וכן לא מלוי ללוי – שאין הלוי חייב ליתן מעשר ראשון של שדהו ללוי אחר.

ולכאורה יש לדייק מינייה דרק מכהן לכהן או מלוי ללוי אין מוציאין, הא מלוי לכהן מוציאין – והיינו דלוי השוחט בהמה חייב ליתן מתנות זרוע לחיים וקובה לכהן, אלמא דלויים איקרו 'עם' ודאם דהו מספקא ליה אי לויים נקראים 'עם' אי לא, לא הוה מוציאין.

תירצו, דקאי על שאר מתנות כהונה 'כגון זרוע' שהן מתנה לכהן, בזו קאמר דמוציאין מלוי לכהן, אבל לא זרוע עצמה, שאין מוציאין דילמא לא מיקרו 'עם'.

והנה אין לפרש דמה דקאמר 'כגון הזרוע' שמוציאין מלוי לכהן היינו מעשר ראשון, דהא מעשר ראשון דלוי הוא, ואמאי מוציאין אותו מידו לתנו לכהן.

ואף דנחלקו תנאים אם אפשר ליתן מעשר ראשון לכהן; דלרבי עקיבא, תרומה לכהן, ומעשר ראשון ללוי. לרבי אלעזר בן עזריה, מעשר ראשון יכול ליתנו אף לכהן, דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, הלכך אף על גב דבמעשר ראשון 'לוי' כתיבא ביה, כהנים נמי משתמע.

”דאי זרוע ממש, למה לי למימר 'כגון', לימא ושאר מתנות כהונה הזרוע וכו', אלמא מדקאמר 'כגון' לאו זרוע מיירי, אלמא דכחותיה, דהיינו מעשר ראשון, ואלטריין ליה למימר 'כגון זרוע', דאי הוה אמר דהיא מעשר ראשון הוה אמרינא דה"ה מתנות הזרוע הלתיים והקובה, להכי תנא 'כגון הזרוע' והכי קאמר ושאר מתנות כהונה שהן דוגמת זרוע כגון מעשר ראשון מוציאין, אלמא זרוע עצמה לא, דמספקא לן כדכ; תוספות ד"ה כגון.

תירצו, דמספקא ליה לרב אם הלויים נקראים 'עם' והייבים במתנות או לא ופמזורים. ומשום ספיקא פטר ליה, דהוה כהן מוציא, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

רב פפא אמר להא שמעתתא דרב דהוה מספקא ליה אם לויים קרויים 'עם'. הקשה לו רב אידי בר אבין מהא דשנינו בברייתא, ארבע מתנות עניים יש הנוהגות בכרם, ואלו הן; (א) פרטו [ענבים הנושרין בשעת בצירה], (ב) עוללות [ענבים שאין להם לא כתף ולא נפק], דכתיב וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט. (ג) שכחה, דכתיב וכי תבצור כרמך לא תעולל 'אחריך', ואמר רבי לוי 'אחריך' זה שכחה שאינה אלא מאחריי. (ד) פאה, דילף בגזירה שוה 'אחריך' 'אחריך' מוזית דכתיב כי תחבוט זיתך 'לא תפאר' 'אחריך' ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תמול תפארתו ממנו, דהיינו פאה.

דף קל"א ע"ב

שלוש מתנות יש בתבואה; (א) לקט והנושר בשעת קצירה, (ב) שכחה, (ג) פאה, דכתיב ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה 'פאת' שדך בקצרך 'ולקט' קצירך לא תלקט, הרי זה לקט ופאה, ושכחה נלמד מדכתיב כי תקצור קצירך בשדך 'ושכחת' עומר בשדה לא תשוב לקחתו.

שני מתנות יש באילן; (א) שכחה, (ב) פאה. דכתיב בוית כי תחבוט זיתך 'לא תפאר' 'אחריך', ו'לא תפאר' היינו פאה, כדתנא דבי רבי ישמעאל שלא תמול תפארתו ממנו. והא דכתיב 'אחריך', אמרינן דהוה שכחה.

כל מתנות עניים האלו, אין ביד הבעל הבית לתת לכל מי שירצו, אלא כל עני הקודם זכה בהן, וטעם הדבר הוא שבכולן כתיב לשון 'עזיבה', שצריך להניח שם בהפקר, ולא שיחלקם, [הנד דכתיב בהו תעזוב הרי עזיבה מפורש, והנד נמי כתיב בהו 'זחה' היינו בעזיבה, דמשמע כהויתו יהא, דהא לא כתיבא בהו נתניה].

ואפילו עני שבישראל אם היה לו כרם או תבואה או אילן, כופין אותו ליתן מתנות אלו. דכתיב ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם ומשמע 'לא תלקט' אני מזהיר, לעני, והיינו להזהיר עני על שלו, שלא יטול לעצמו המתנת עניים שבשדהו.

”כדתנן (בבב"ב פ"א מ"ד), שלפניו אינו שכה, שלאחריו שכה. זה הכלל כל שהוא צלל תשוב שכה, שאינו צלל תשוב אינו שכה.

”כלומר לא תטול כל פארו, כלומר שלא תטול הפאה. וכמו שמצינו 'וככל מצואתי תשרש', דמשמע עקירת השרשים. וכן 'ימצב בך' היינו טול את זנבך, והכא נמי תפאר היינו ליטול ה'פאר', וקאמר רחמנא לא תפאר.

גליון קנין תורה

תירצו אליבא דרב, שדין זה האם לויים קרויים 'עם' תלוי במחלוקת תנאים; דבברייתא אחד דרש הא דכתיב בעבודת יום הכפורים **וכפר את מקדש הקדש** זה לפני ולפנים, שמכפרת עבודה זו על הטומאה שאירעה בפנים¹⁷. ואת אהל מועד זה טומאה שאירע בהיכל, ואת המזבח כמשמעו, במי שעבד בטומאה על המזבח [בלא חיוב טומאת מקדשיו], **יכפר** אלו עזרות, על טומאה שאירעה בעזרה, ועל הכהנים כמשמעו, על כהנים ששגגו ונכנסו טמאים לעזרה, ועל כל עם הקהל אלו ישראל, **יכפר** אלו הלויים.

אולם בברייתא אחרת שנינו, דדריש **יכפר** בתרא דאלו עבדים כנענים דאינהו נמי בעי כפרה [דכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן וכל מקום דכתיב עונש איש ואשה שוין].

ובהא פליגי, דברייתא שניה סובר דלויים הם בכלל 'עם', הילכך דריש **יכפר** יתירא לכפרת עבדים. ואילו ברייתא ראשונה סובר דלויים לא איקרו 'עם', ובעי קרא **דיכפר** ללויים.

ורב מספקא ליה אי הלכה כהאי תנא, אי הלכה כהאי תנא.

• דרש מרימר, שהלכה כרב דלא שקלינן מלוי מתנות כהונה דזרוע לחיים וקיבה, כיון דמסופק לנו אם הם בכלל 'עם'. והלכה כרב חסדא דאמר המזיק מתנות כהונה או אוכלן, פטור מלשלם דמיהן לכהנים.

מתנות כהונה לבת כהן הנשואה לישראל

עולא היה נותן מתנות כהונה דזרוע לחיים וקיבה לבת כהן, אפילו היא נשואה לישראל. דכיון דקדושה לית להו דאינן אסורים לזרים הרי מותרת בהן, ולא דמי לתרומה דיש בה קדושה. ואף דכתיב ונתן לכהן קסבר עולא דאפילו כהנת משמע.

הקשה לו רבא מזה דתנן במס' סוטה, דיש חילוק בין מנחת כהן, למנחת כהנת. מנחת כהנת נאכלת השיריים כמנחת ישראל, אבל מנחת כהן אינה נאכלת, דכולה כליל דכתיב כליל תהיה. ואי אמרת כהן היינו אפילו כהנת, הכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל והרי כהנת בכלל.

דאף רבי אלעזר בן עזריה לא קאמר רק שיכול ליתנו אף לכהן, אבל מעולם לא אמר שניתן דוקא לכהן ולא ללוי. ואם כן למה מוציאין אותו מיד הלוי ונותנים אותה לכהן.

ואין לתרין דהיינו לאחר שקנס עזרא ללויים שלא יתנו להם מעשר ראשון משום דלא רצו לעלות לארץ ישראל מבבל בתחילת ימו בית שני¹⁸. דהא לא קנס עזרא אלא שלא יתנו להם מעשר ראשון, אבל לא קנסם שניטל מהם מעשר ראשון ליתנו לכהן.

אלא תירצו דמה דאמרינן דמתנות 'כגון זרוע' מוציאין מלוי לכהן, היינו ראשית הגז, דהתם לא כתיב מאת ה'עם'. ואי נמי דבני לוי לא איקרו 'עם', מכל מקום מחייבי ליתנו לכהן.

• שנינו בברייתא, זה הכלל, כל דבר שהוא בקדושה – שאסור לזרים; כגון תרומה, תרומת מעשר, וחלה, מוציאין מיד לוי לכהן. וכל דבר שאינו בקדושה – כגון הזרוע והלחיים והקבה שבאין מבהמות של חולין, אין מוציאין מיד לוי לכהן. אלמא פשיטא לן דלא איקרו 'עם', ואמאי מספקא ליה לרבי¹⁹.

תירצו, שכוונת הברייתא לכגון זרוע' אבל 'לא לזרוע' עצמו דזה אולי שפיר מוציאין משום דאיקרו 'עם'. אלא היינו כמעשר ראשון, וקא משמע לן דאף לאחר שקנסיהו עזרא שאין נותנים להם מעשר ראשון, מיהא אין נוטלין מהם כדי ליתנו לכהן.

• תנן לקמן (דף קל"ב), השוחט לכהן ולעובד כוכבים, פטור מן המתנות. ויש לדייק מיניה שאם שוחט ללוי ולישראל, חייב במתנות, הרי מבואר דלויים קרויים 'עם'.

ואין לתרין, דאין כוונת המשנה לדייק מיניה דהשוחט ללוי חייב, רק דאם שחט לישראל חייב. דאם כן למה לא קתני השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות, ואנא ידענא דכל שכן שהשוחט לכהן פטור מן המתנות.

ועוד הא שנינו בברייתא להדיא, השוחט לכהן ולעובד כוכבים, פטור מן המתנות. אבל השוחט ללוי ולישראל, חייב במתנות. ולכאורה הוה תיובתא מפורשת לרב.

¹⁷ מבואר במס' יבמות (דף פ"ו:), דמפני מה קנסו לויים צמעשר, מפני שלא עלו צימי עזרא. דכתיב וצמינה צעם וצכהניס ומצני לוי לא מלאתי סם'. אצל מקרא מפורש לא מלאתי שקנסם, אצל דוגמא יש לדבר שכתוב בעזרה ויהיה הכהן בן אהרן עם הלויים צמעשר הלויים, למדנו שלא האמינום על תרומת מעשר ולא היו חולקין להן מעשר בגורן, אלא צפני הכהנים.

¹⁸ ואין לומר דהיינו כוונתה דרב ואין מוציאין אותו משום ספק, דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא; תוספות ד"ה תא שמע.

גליון קנין תורה

דף קל"ב ע"א

אמר לו **עולא**, דמשום הכי אמרינן גבי מנחת כהנת דנאכלת, דאחרן ובניו כתובין בפרשת מנחה וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אחרן וגו', וכיון דכתיב בהדיא בני אחרן, היינו למעוטי בנות אחרן. אבל במתנות לא כתיב בהו אלא 'כהן' משמע ואפילו כהנת.

אמנם מצינו דנחלקו בזה תנאי; **דבי רבי ישמעאל** שנינו ברייתא, 'כהן' דכתיב במתנות היינו 'ולא כהנת', דילמוד כהן סתם דכתיב גבי מתנות, ממפורש גבי מנחה דכתיב **בני אחרן**. מה להלן כהן ולא כהנת, אף הכא כהן ולא כהנת.

אבל **דבי רבי אליעזר בן יעקב** שנינו ברייתא, דבעלמא אמרינן כהן ולא כהנת. אבל כהן דכתיב גבי מתנות, אפילו כהנת במשמע. מאי מעמא הוי מיעוט אחר מיעוט, דהא ברישיה דקרא כתיב וזה יהיה משפט 'הכהנים' דמשמע כהנים ולא כהנות, וכתיב בספיה דקרא ונתן 'לכהן' הזרוע וגו' דמשמע נמו לכהן למעוטי כהנת, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שניתנות אפילו לכהנת.

• אמוראים אלו שלא היו כהנים, היו אוכלין מתנות כהונה בשביל אשתם שהיו כהנות, דהוה סבירא להו ד'כהן' ואפילו כהנת; רב כהנא, רב פפא, רב יימר, רב אידי בר אבין.

• **רבינא** אמר בשם **מרימר**, הלכה כוותיה דרב שאין מוציאין מתנות זרוע לחיים וקיבה מלוויים ודמספקא ליה בלוויים האם קרויים עם. והלכה כרב **הסדא** דאמר המזיק מתנות או שאכלן פטור מלשלם. והלכה כעולא שהיה נותן מתנות לכהנת, אפילו נשואה לישראל. והלכה כרב **אדא בר אהבה** שהיה פוטר בנה של לוייה מפדיון הבן, כדין בנו של לויית.

זרוע לחיים וקיבה בכלאים וכוי

במתנות כהונה של זרוע לחיים וקיבה כתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת זרובחי הזבח אם שור אם שה' ונחלקו תנאי בכלאים וכוי, האם חייבים במתנות אלו:

לתנא קמא, המתנות נוהגים בכלאים וכוי. לרבי אליעזר, כלאים הבא מן העז ומן הרחל, חייב במתנות. אולם הבא מן תייש ומן הצביה דהיינו כוי, פטור מן המתנות.

והנה קיימא לן לעיל (דף פ.) דלא נחלקו רבי אליעזר ורבנן לענין כיסוי הדם, ומתנות זרוע לחיים וקיבה, אלא בצבי הבא על התיישה, ובין לרבי אליעזר בין לרבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין. אלא שנחלקו האם אמרינן במתנות 'שה' ואפילו מקצת שה, וכמו כן אם אמרינן בכיסוי הדם 'צבי' ואפילו מקצת צבי. [אבל כוי שאמו צביה, אף חכמים מודים שהוא פטור מן המתנות שהרי אפשר שאין חוששין לזרע האב והוה רק צבין].

והקשו בגמ', דבשלמא רבי אליעזר פטר כלאים מן המתנות משום דסבירא ליה ד'שה' ולא מקצת שה. אלא לרבנן, נהי נמי דקסברי 'שה' ואפילו מקצת שה ולכן חייב במתנות, מכל מקום לא יהא חייב אלא בחצי מתנות מצד האם. אבל על חצי האחר יאמר הישראל להכהן הבא ראייה דאין חוששין לזרע האב והוה כולו 'שה', וטול חצי האחר של המתנות.

אמר **רב הונא בר חייא**, דאין הכי נמי דהא דאמרו רבנן שהיב במתנות, היינו באמת רק בחצי המתנות.

• **רבי זירא** הקשה מהא דתנן במס' ביכורים, כוי יש בו דרכים שוין לבהמה, ויש בו דרכים שוין לחיה, ויש בו דרכים שוין לחיה ולבהמה, דאולינן לחומרא בכל דבר, (א) יש בו דרכים שוין לבהמה; שחלבו אסור כחלב בהמה, (ב) יש בו דרכים שוין לחיה; שהיב בכיסוי הדם כדם חיה. (ג) יש בו דרכים שוין לחיה ולבהמה; שדמו וגידו אסורין כבהמה וחיה. (ד) חייב בזרוע ולחיים והקבה כבהמה, ורבי אליעזר פוטר.

ואם כדברי **רב הונא בר חייא** דכוי אינו חייב אלא בחצי מתנות, למה אמרינן ש'חייב בזרוע לחיים וקבה' דמשמע בכלהו חייב, הא מבעיא ליה למימר 'חייב בחצי מתנות'.

תירצו, דלאו דוקא קתני חייב בזרוע לחיים וקיבה, דמשמע בכל המתנות, אלא אידי דתנא רישא דדמו כולו טעון כסוי, וחלבו אסור, דלא מצי למיתני 'חצי' דהא לא אפשר שחצי חלבו אסור וחצי מותר, והכי נמי לא אפשר דחצי דמו טעון כיסוי וחצי דמו אינו טעון. ומשום דתני רישא 'חייב' תנא סיפא 'חייב במתנות', אף דבאמת אינו חייב אלא בחצי מתנות.

¹⁰⁰ צבייתא דלעיל ניחא ליה טפי לומר דהיינו צמאי מתנות, דלא מני צה 'חייב' אלא 'חוששין'; תוספות ד"ה ואם.

גליון קנין תורה

ורבנן דילפי מ'אם' ליחייב כוי במתנות, ילפי לחלק מהא דכתיב קרא אחר, מאת זוכחי הזבח דמשמע אפילו זבח אחד חייב.

ורבי אליעזר דלא איצטריך ליה מאת זוכחי הזבח לחלק דהא יליף ליה מ'אם', יליף מיניה הא דאמר רבא, דדינו של כהן לתבוע המתנות מן הטבח, ואף על פי שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים.

אמנם רבין אמר בשם רבי יוחנן, ד'כוי' לרבנן חייב בכל המתנות. דשנינו כברייטא דילפינן מדלא כתיב 'שור' אלא 'אם שור' בא לרבות את הכלאים דחייב במתנות. ומדלא כתיב 'שה', אלא 'אם שה', בא לרבות את הכוי דחייב במתנות.

ורבי אליעזר דסובר שהוא פטור ממתנות, יליף מ'אם' לחלק. דאי לא הוה כתיב 'אם' הוה אמינא דאינו חייב במתנות עד שישחוט שור וגם שה, קא משמע לן 'אם' שור דגם אם שוחט שור בפני עצמו, חייב ליתן מתנות.

^p וכתב הר"ן בשם רש"י, דלפי דרשה זה גם צאציו תיש ולאמו לזביה חייב במתנות, ועי' שור ובית יוסף יו"ד סי' ס"א י"ז.

שאלות ותשובות לחזרה

✻ דף קב"ז ע"ב ✻

א. אבר או בשר שנתלשו מן הבהמה, ועדיין הם מעורים בה במקצת ואינם יכולים להתרפא האם מטמאין, ולמה; (א) טומאת נבילה, (ב) טומאת אוכלין?

(א) טומאת נבילה: אין מטמאים בנבילה, דכתיב לגבי שרצים כי יפול מנבלתם, דאינו קרוי נבלה עד שיפול ממנו לגמרי.
(ב) טומאת אוכלין: אם חישב עליהן להאכילן לעובד כוכבים, הוי אוכל לקבל טומאה מן השרץ, ולטמא אחרים. דאף על גב דלענין טומאת נבילה חשיבי כמחוברין, לענין טומאת אוכלין נחשבין כתלושין, ומקבלין טומאה באופן שהוכשרו לקבל טומאה לאחר שנדלדלו. [ורבי יהודה ורבי שמעון מטהרים, כמו שיתבאר להלן].

ב. למה אין אבר ובשר המדולדלין מטמאים טומאת אוכלין רק באופן שקיבלו הכשר אחר, הא אמרינן לעיל דדבר שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר אחר על ידי מים? (רש"י)

הכא אין לומר כן, דהא אינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות. ושם לא יבא לידי טומאה חמורה דשם ישחטנה, ואין שחיטה עושה ניפול.

ג. מה הדין באבר או בשר המדולדל, ויכול האבר להתרפא?

אינו מטמא אפילו טומאת אוכלין.

ד. בשר או אבר מדולדל בבהמה, מה דינם אליבא דרבי מאיר, כשמתה הבהמה (בלא שחיטה); לענין טומאת נבילה, טומאת אבר מן החי, טומאת אוכלין, ולמה?

הבשר: אינו מטמא כנבילה משום ד'מיתה עושה ניפול' והוה כבשר הפרוש מחיים שהוא טהור, ומקבל טומאת אוכלין על ידי הבשר.

האבר: מטמא משום אבר מן החי, כיון ש'מיתה עושה ניפול', הרי הוא כאילו נפל מן הבהמה בחייה, ואבר מן החי הוה אב הטומאה לטמא אדם וכלים. אבל אינו מטמא משום אבר של נבילה.

ה. מה הדין אליבא דשמואל, בתנאים שיבשו באילן ולא יבשו עוקציהן; לענין טומאה, ולענין שבת?

לענין טומאה: מטמאות טומאת אוכלין.

לענין שבת: התולש מהן חייב חטאת.

גליון קנין תורה

1. מזה הדין בכרוב ודלעת לענין טומאת אוכלין; (א) יבשו בעודם מחוברים לקרקע, (ב) קצצן ויבשן, (ג) קצצן כשהם לחין על מנת ליבשן?

- (א) יבשו בעודם מחוברים לקרקע: אין מטמאין טומאת אוכלין, דהא לאו אוכל נינהו.
(ב) קצצן כשהם כבר יבשין: אין מטמאין טומאת אוכלין, דהא עץ בעלמא הוא ולא אוכל.
(ג) קצצן כשהם לחין על מנת ליבשן: אף על פי שאין עומדין למאכל אלא לעץ, כל זמן שהן לחין, מטמאין.

2. האיד רצו לדייק מן הברייתא דשאר פירות הנאכלין בצימוקן שיבשו על האילן ולא יבשו עוקציהן, מטמאין טומאת אוכלין?

מדקתני ברישא דכרוב ודלעת שצמקו בעודם מחוברים אינן מטמאין, ולכאורה מיותר הוא, דפשיטא דעץ בעלמא הוא ואינו מטמא. אלא על כרחך בא לאשמעינן, דרק הני דכי יבשו לאו אוכלין נינהו, אבל שאר פירות הנאכלין בצימוקן, מקבלין טומאה אף כשעודן מחוברות לאילן, ואשמעינן דתלושין דמו. [ועל כרחך לא איירי כאשר יבשו הן ועוקציהן, דבזה אין צורך לאשמעינן, שהרי אף לענין שבת תלושין הן, ופשיטא דמטמא. אלא לאו איירי כשיבשו הן ולא עוקציהן, ואשמעינן דשאר פירות אף על פי דכהאי גוונא לענין שבת מחוברין הן והקוצצן חייב, לענין טומאה תלושין הן ומקבלין טומאה].

3. והאיד רחו דאין להביא ראייה מדברי הברייתא?

דלעולם איירי כשנתייבשו הן וגם עוקציהן. ואף דאין בה חידוש, לא אתי לאשמעינן רק הלכה דסיפא, שאף באלו אם קצצן לחין על מנת ליבשן, מטמאין טומאת אוכלים כל זמן שלא נתייבשו.

4. מזה שנינו בברייתא בדין אילן שנתלש ממנו ענף, ובאותו ענף יש פירות? ומה הדין ביבשו פירות האילן שלא נתלשו ענפן?

נתלש ממנו ענף: הרי הן כתלושין, ואפילו הן לחין.
יבשו פירות האילן שלא נתלשו ענפן: הרי הן כמחוברין.

5. האיד רצו להוכיח מן הברייתא, דכאשר יבשו הרי הן כמחוברין לכל דבריהם – ואף לענין טומאה? והאיד נדחה הראייה?

רצו להוכיח: דכמו דברישא הא דאמרו כאשר נתלש הענף הרי הן כתלושין היינו לכל דבריהן, ואפילו לענין טומאה. הכי נמי בסיפא דאמר כאשר יבשו הרי הן מחוברין היינו לכל דבריהם ואף לענין טומאה, וקשיא לשמואל.
ודחו: דיש לומר הא כדאיתא והא כדאיתא, דתלושין היינו לכל דבריהם – בין לענין חיוב טומאה בין לענין שבת. אולם פירות שיבשו דהרי הן מחוברין, היינו רק לענין שבת ולא לענין טומאה, ולעולם כדברי שמואל.

6. אבר או בשר מדולדל בבהמה, כשנשחטה בהמה האם מטמא משום נבילה? [ומה הדין לענין אכילה? רש"י]

נטהרו מלטמא משום נבילה. [אבל אסור באכילה משום ובשר בשדה טריפה].

7. האם צריך אבר או בשר זה עוד הכשר, כדי לקבל טומאה מאחר?

לרבי מאיר, הוכשרו על ידי שחיטה בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר.
לרבי שמעון, לא הוכשרו, וצריכין הכשר אחר כדי לקבל טומאה.

גליון קנין תורה

יג. במאי פליגי רבי מאיר ורבי שמעון כשנשחטה הבהמה אם צריך האבר עוד הכשר? (ששה דרכים)

(א) רבה: לכולי עלמא יש יד להכשר, ונחלקו אם בהמה נעשית יד לאבר; לרבי שמעון, אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד, הלכך לא הביאה לו הכשר. לרבי מאיר, בהמה נעשית יד לאבר להביאה הכשר.

(ב) רבי יוחנן, אביי: לכולי עלמא אין בהמה נעשית יד לאבר אחד, אלא לרבי מאיר הואיל וכשאוהו בחלק הגדול עולה קטן עמו הוה כחד, ומהני הכשר הבהמה להכשיר האבר. לרבי שמעון, כיון שכשאוהו בקטן אין הגדול עולה עמו, אינו כמורה ולפיכך לא נכשר.

(ג) רבא: לכולי עלמא נעשית בהמה יד לאבר, ולענין טומאה הוה יד, אלא נחלקו האם יש יד להכשר. לרבי מאיר, יש יד להכשר ולכן אין צריכה הכשר אחר. לרבי שמעון, יש יד רק לטומאה אולם אין יד להכשר, ולכן צריך הכשר אחר כדי לקבל טומאה.

(ד) רב פפא: לכולי עלמא יש יד לטומאה ולהכשר, אלא איירי כששחטה קודם שחישב להאכילו לעובד כוכבים, ונמצא דקדם הכשר למחשבה; רבי שמעון סובר כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי טומאה הוא - דסתמיה לאו לאכילה קאי, שאף לבן נח אסור הוא, הכשר נמי לא מקבל. לרבי מאיר, מהני ההכשר אף שהיה לפני המחשבה.

(ה) רב אחא בריה דרב איקא: לכולי עלמא אין יד להכשר אבל יש יד לטומאה, ונחלקו באופן שניתו הדם על האבר וקינחו בין סימן לסימן. לרבי מאיר, ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והאי דם שחיטה הוא ומכשיר לקבל טומאה. לרבי שמעון, אינה לשחיטה אלא לבסוף, והאי דם מכה הוא ואינו מכשיר [דדם חללים קרוי משקה, ולא דם מכה].

(ו) רב אשי: נחלקו לטעמייהו לעיל (דף ל"ו). דלרבי מאיר, דם שחיטה חשיב משקה להכשיר האבר לקבל טומאה. לרבי שמעון, אין דם שחיטה חשיב משקה, אלא דבהמה גופה סבירא ליה דהשחיטה עצמה כיון שמתיר הבשר באכילה משהו אותה לאוכל ומכשרת הבשר לקבל טומאה, אבל אבר זה כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה - אף על גב דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה - לא מכשרה ליה לקבל טומאה.

דף קב"ח ע"א

יד. מזה פסק רבי מאיר באוכל של תרומה שנשבר ונעשית פרוסה אולם מעורה במקצת, ונגע טבול יום בחלק אחד? ומה הקשה רבי יוחנן על פסקו? ומה תירץ?

רבי מאיר פסק: אם אוהו בקטן וגדול עולה עמו, הרי הוא כמורה - ואם נגע טבול יום בחלק אחד ממנו פסל את חבירו. ואם לאו, אינו כמורה וחבירו טהור.

הקשה רבי יוחנן: דבמשנתנו מבואר דלרבי מאיר אף אם אוהו בקטן ואין הגדול עולה עמו, כל שאוהו בגדול והקטן עולה עמו הרי הוא כמורה.

ותירץ: דמוחלפת השיטה, דכאן החליף רבי מאיר שיטתו. אבל בעלמא סבירא ליה שאף אם אוהו בקטן ואין גדול עולה עמו, הרי הוא כמורה. [עי' בשינון בהערה לביאור אחר בתי' הגמ'].

יז. האיך היה אפשר לתרין קושיות רבי יוחנן באופן אחר? ולמה לא תירץ בן רבי יוחנן?

היה אפשר לתרין: דאפשר לחלק דאף על גב דמיקל רבי מאיר בטבול יום [שהוא טומאה דרבנן, עי' שינון בהערה], מחמיר הוא בטומאה חמורה.

לא תירץ בן: משום דמבואר בברייתא דרבי אומר אחד טבול יום ואחד שאר טומאות אין חילוק בנגיעתם, דהקרויה בשאר טומאות נגיעה, הוי בטבול יום נמי נגיעה. ואף דאכתי אפשר לומר דרבי מאיר שפיר מחלק בזה, רבי יוחנן קאמר דאליבא דרבי שאינו מחלק בזה, צריך לומר דמוחלפת השיטה.

גליון קנין תורה

מז. חלב שחוטא, בכפרים שאין דרכן לאכלן, באיזה אופן חל עליו שם 'אוכל' לקבל טומאה?

אם היה לו מחשבה להאכילו לעובד כוכבים, חל עליו תורת 'אוכל' הראוי לקבל טומאה.

יז. מזה החילוק בין כפרים לכרכין לענין אכילת חלב? (ב' דרכים ברש"י)

- (א) אין דרכו לאוכלו בכפרים מפני שהעם מועט ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוקן. אבל בכרכים העם מרובה ואין להם בשר לכל הצורך, אוכלין אותו על ידי הדחק.
- (ב) אין דרכו לאוכלו בכפרים משום דעניים הם. אבל בני כרכים שהם עשירים, אוכלין אותו.

יח. אם הישב על החלב להאכילו לעובדי כוכבים לאחר שחיטה, האם צריך הכשר לקבל טומאה?

לרבי עקיבא מעיקרא: אין צריך הכשר, שכבר הוכשר בשחיטה, ואף על גב דקדם הכשר למחשבה.

לרבי יהודה, ולרבי עקיבא למסקנא: צריך הכשר אחר, לפי שקדם הכשר למחשבה.

יט. עולשים שלקטן לבהמה, האם מקבלין טומאה? ומה הדין כשהוכשרו ואחר כך נמלך עליהם לאדם, האם צריכין הכשר שני?

מאכל בהמה אינו מקבל טומאה. רבי יהודה אמר בשם רבי עקיבא שאם הוכשרו בעודן עומד לבהמה צריכין הכשר שני לאחר שנמלך עליהן לאדם, מפני שקדם הכשר למחשבה [ולפי מה שאמר רבי עקיבא מעיקרא בחלב שחוטא, לא היה צריך הכשר שני. וכן הדין לרב פפא אליבא דרבי מאיר].

כ. רבה ביאר שיטת רבי מאיר דסבירא ליה דבהמה נעשית יד לאבר בשחיטה לענין הכשר, באיזה ענין נסתפק אם הבהמה נעשית יד לאבר? ומה הם צדדי הספק?

האם הבהמה נעשית גם כן יד לאבר להכניס ולהוציא לה טומאה בחייה. [והיינו באופן שהוכשר האבר במים לאחר שנתדלדל, דמקבלין טומאה במקומן]. ונגע טומאה בבהמה, האם נעשית הבהמה יד להביא טומאה לאבר.

צדדי הספק: מי אמרינן כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה, לא נעשית יד להביא טומאה לאבר. או דילמא נהי דהבהמה גופה טהורה הוא, מכל מקום נעשית יד לאבר להביא לה טומאה, [כי היכי דאמרינן גבי עצם דבשר ואוכל עליו שהוא יד לבשר, להכניס ולהוציא טומאה, אע"פ שאין עצם בלא בשר מקבל טומאה].

כא. מזה הדין בקישות שנטעה בעציץ שאינו נקוב, לענין קבלת טומאה? ומה הדין כשהיתה טמאה ונטעה בעציץ שאינו נקוב?

דינה כתלושה, ומקבלת טומאה כשאר אוכלין, ואם היתה טמאה מעיקרא נשארה בטומאתה.

כב. קישות שנטעה בעציץ שאינו נקוב, והגדילה ויצאה נופה חוץ להעציץ ונוטה על הארץ ויונק מריח הארץ דרך אויר, ולמה; לענין מה שבתוך העציץ, ולענין הנוף שיוצא לחוץ מן העציץ?

הנוף שיוצא לחוץ: כולו עלמא דינה כמחובר, כיון שיונקת מריח הארץ דרך אויר, ואינה מקבלת טומאה.

מה שבתוך העציץ: לתנא קמא, גם כן דינו כמחובר, לפי שחוזרת ויונקת מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ.

לרבי שמעון, אין דינו כמחובר לקרקע, ועדיין דינו כתלוש.

גליון קנין תורה

כג. מה נסתפק אביי אליבא דרבי שמעון דסובר שמה שבתוך העציץ דינה כתלוש ומקבלת טומאה?
האם נעשה נוף הטהור 'יד' לקישות, להביא לה טומאה.

כד. מה הדין בהמשתחוה לחצי דלעת?

אסרה בהנאה משום שעשאה עבודה זרה.

כה. מה נסתפק רבי ירמיה בדלעת הנ"ל, אליבא דרבי שמעון דסבירא ליה איסורי הנאה אינן מקבלין טומאת אוכלין?

האם חצי הדלעת שאסורה בהנאה ואינה מקבלת טומאה, יכולה להיות 'יד' להביא טומאה מן השרץ לחצי האחרת, להיות ראשון לטומאה מדאורייתא, כאילו נגעה בעצמה בטומאה.

כו. להצד שאינה נעשית יד, האם נעשה חצי השני על כל פנים שני לטומאה? (רש"י)

שניה לטומאה פשיטא לן דלא הויא ההיא חברתה, שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה.

כז. עבודה זרה האם יש לה טומאה, ומנלן? (רש"י)

עבודה זרה מטמאה כשרץ שנאמר שקץ תשקצנו, ולרבי עקיבא מטמאה כנדה שנאמר תזרם כמו דוח.

כח. מה נפקא מינה בספיקת רבי ירמיה האם חצי דלעת נעשית יד לחברתה, הא ממילא טומאה יוצאה לה מגופה מחמת טומאת עבודה זרה? (רש"י)

ההיא טומאה דרבנן היא, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

כט. האיך יש לפרש ספיקת רבי ירמיה לענין טומאת עבודה זרה? (לישנא אחרונא ברש"י)

אם נעשה האוכל יד לאוכל אחר או לא, דחצי זו שנעשית עבודה זרה הרי היא כשרץ, והשאלה היא אי חציה השני מי הוה לה יד, והנוגע בה כנוגע בעבודה זרה, או דילמא לא הוי לה יד וטהור הנוגע בה.

ל. ומאי מספקא ליה, הא ממילא נגע חצי זו בחצי העבודה זרה שהיא אב הטומאה? (ב' דרכים ברש"י)

(א) כגון אם לא הוכשרה דאין עליה תורת אוכל לקבל טומאה מחברתה.
(ב) אף אם הוכשרה הויא לה איהי ראשון והנוגע בה הוי שני. אבל אי הוה 'יד' הוה נמי ראשון.

גליון קנין תורה

דף קכ"ח ע"ב

לא. מה הדין בפירות של ענף תאנה שנתלש, אבל נשאר מחובר בקליפתה לענין קבלת טומאה?

לרבי יהודה: אינן מקבלין טומאה, דאכתי חשיבי מחובר.

לחכמים: אם יכול הענף לחיות ולהוציא פירות, הוי מחובר וטהור מלקבל טומאה. ואם לאו, הרי הוא כתלוש, ומקבל

טומאה.

לב. מה נסתפק רב פפא, באופן שהענף שנתלש עדיין יכול לחיות ולהוציא פירות, ונתלש מענף זה יחור אחר שמעורה בו בקליפתו,

ואינו יכול לחיות?

האם נעשה הענף הראשון - שיכול לחיות ואינו מקבל טומאה מצד עצמו אליבא דחכמים - 'יד' לענף השני התלוש

להביא לו טומאה. [אי נמי נסתפק רב פפא בשיחור זה אינו יכול לחיות, מהו שיעשה לו האילן יד להביא טומאה על פירות

שביחור].

לג. אבן המנוגעת שבזוית - שנראה בשני בתיים, ויש עליו נגע בצד בית אחד, מה הדין עם החלק השייך לבית חבירו; (א) בסוף שבוע

של הסגר כשהוא חולץ האבן מבית המנוגע, (ב) כשהוא נותן הבית לאחר שהוחלט? [ולמה; רש"י]

כשהוא חולץ בסוף שבוע של הסגר האבן מבית הראשון שנתנגע: חולץ את כל האבן ואף חלקה שבבית השני [דכתיב

וחלצו את האבנים דמשמע 'אבן' כמות שהיא, או גדולה או קטנה].

כשנותן הבית לאחר שהוחלט: חולץ את האבן ונותן את צד שלו, ומניח את של חבירו [דכתיב ונתן את הבית ולא

שתי בתיים].

לד. מה נסתפק רבי זירא, לענין 'יד' באבן המנוגע שנראה בשני בתיים?

כיון דאבן המנוגעת מטמאה באהל, האם נעשה החלק של האבן הטהור 'יד' לצדו השני, להכניס הטומאה לבית חבירו

שיטמא באהל.

לה. מה החילוק להלכה בין טומאת אבר מן החי לטומאת אבר של הנבלה?

בשר הפורש מן האבר. דאילו כזית בשר בלא גידין ועצמות הפורש מן אבר מן החי, אינו מטמא. ואילו כזית בשר

הפורש מאבר מן הנבילה, מטמא טומאת נבילה אף בלא גידין ועצמות.

לו. מנא ילפינן שאבר מן החי מטמא?

דכתיב גבי טומאת נבילה וכי ימות מן הבהמה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב ומדכתיב 'מן' הבהמה נלמד שאף חלק מן

הבהמה שמת - כגון שנתלש ממנו אבר - מטמא כנבילה.

גליון קנין תורה

לז. איזה עוד דין ילפינן מדכתיב 'מן הבהמה'?

'מן הבהמה', שמקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה, דהיינו שרק חלק מן בהמות מטמאות נבילה במותן, ויש בהמות שאף על פי שמתו אינן מטמאות. והיינו בהמה טריפה שנשחטה, דאף על פי שאין השחיטה מועלת להתירה באכילה, מכל מקום מועלת לטהרה מידי נבילה.

לח. והאיך אפשר ללמוד שניהם מפסוק אחד?

דהוה אפשר למיכתב 'מהבהמה', וכיון דכתיב 'מן הבהמה', שמע מינה תרתי.

למ. מנא ילפינן שבשר מן החי אינו מטמא כנבילה? (ג' דרכים)

(א) לרבי יוסי הגלילי; ילפינן מדכתיב באותו פסוק דמיניה ילפינן שאבר מן החי מטמא וכי ימות מן הבהמה, וקרייה 'מתה', אלמא דכעין מיתה בעינן שאינה חוזרת. מה מיתה שאינה עושה חליפין - שאינו חוזרת לקדמותה, אף כל שאינו עושה חליפין - והיינו אבר, מטמא משום נבילה. דאילו בשר שנתלש ממנו החי עושה חליפין, שאם יתלוש בשר מן הבהמה, בשר אחר עולה תחתיו.

(ב) לרבי עקיבא; ילפינן מה 'בהמה' יש בה גידים ועצמות, אף כל דמרבין מינה, היינו כשיש לה גידים ועצמות, אבל לא בשר שאין בו גידין ועצמות.

(ג) לרבי, ילפינן מה 'בהמה' יש לה בשר גידים ועצמות, אף כל שיש בה בשר גידים ועצמות, ולא בשר מן החי שאין בה גידין ועצמות.

מ. אברים הללו שפירשו מן החי האם הם מטמאים; (א) ארכובה הנמכרת עם הראש, (ב) כוליא וניב שפתיים?

(א) ארכובה הנמכרת עם הראש, שאין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות; לרבי עקיבא אבר הוא ומטמא כיון שיש בו גידין ועצמות, וכל שכן לרבי יוסי כיון שאינו עושה חליפין. אבל לרבי לאו אבר מן החי הוא, דהא אין בו בשר, ואינו מטמא.

(ב) כוליא וניב שפתיים דאין עושין חליפין אבל אין בהן עצם; לרבי יוסי הווי אבר ומטמא, אבל לרבי עקיבא ורבי לאו אבר נינהו, כיון דאין בהם עצם, ואינם מטמאין.

מא. מנלן שבשר הפורש משרצים בחיים אינו מטמא כאבר מן החי? (ג' דרכים)

(א) לרבי יוסי הגלילי, מדכתיב וכל אשר יפול עליו מהם 'במותם' יטמא מה מיתה שאינה עושה חליפין, אף כל שאינה עושה חליפין, ולא בשר מן השרץ שעולה לה בשר אחר במקומה.

(ב) לרבי עקיבא, מדכתיב 'שרץ', מה שרץ יש בה גידים ועצמות, אף כל שיש בה גידים ועצמות.

(ג) לרבי, מדכתיב 'שרץ', מה שרץ יש בה בשר גידים ועצמות, אף כל שיש בה בשר גידים ועצמות.

גליון קנין תורה

מב. אברים הללו שפירשו מן שרין החי, האם הם מטמאים; (א) ארכובה, (ב) כוליא וניב שפתים?

(א) ארכובה, שאין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות; לרבי עקיבא אבר הוא ומטמא כיון שיש בו גידים ועצמות, וכל שכן לרבי יוסי כיון שאינו עושה חליפין. אבל לרבי לאו אבר הוא, דהא אין בו בשר ואינו מטמא.
(ב) כוליא וניב שפתים, דאין עושים חליפין אבל אין בהן עצם; לרבי יוסי הווי אבר ומטמאים. לרבי עקיבא לאו אבר נינהו ואינם מטמאים כיון דאין בהם עצם.

מג. למה איצטרריך לאשמעינן בין בבהמה ובין בשרץ דבשר מן החי אינו מטמא?

דאי אשמעינן רק בבהמה הווי אמינא דהיינו רק בבהמה דלא מטמאה בכעדשה. אבל שרץ דמטמא בכעדשה, אף בשר הפורש מינה בחיים מטמא כנבילה.
ואם אשמעינן רק בשרץ, הווי אמינא דרק שרץ דלא מטמא במשא אין בשר הפורש ממנו בחיים מטמא. אבל בהמה שנטמאה במשא בשר הפורש ממנה יטמא מחיים, קא משמע לן בשניהם שאין הבשר הפורש ממנה בחיים מטמא.

מד. החותך בזית בשר מאבר מן החי, איזה טומאה יש בו לפי הברייתא, ולמה; (א) חתכו תחילה ואחר כך הישב עליו להאכילו לעובד כוכבים, (ב) הישב עליו להאכילו לעובד כוכבים ואחר כך חתכו?

(א) חתכו תחילה ואחר כך הישב עליו להאכילו לעובד כוכבים: טהור הוא. דהא בשר הפורש מאבר מן החי טהור, הלכך טומאת עצמו אין בו. ומשחישב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה.
(ב) הישב עליו להאכילו לעובד כוכבים קודם שחתכו, ואחר כך חתכו: הרי הוא טמא. משום שקודם שנחתך מן האבר נגע הבשר בשאר האבר שטמא משום אבר מן החי, וקיבל ממנו טומאה, מלבד מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם. ולאחר שנחתך הבשר ופקעה ממנו טומאת אבר מן החי החמורה, נשאר עליו טומאה הקלה מה שקיבל מן האבר.

מה. מה הקשה רב אסי על דין הנ"ל?

הא דאמרו שאם הישב על הבשר להאכילו לעובד כוכבים ואחר כך חתכו שהוא טמא, לכאורה קשה האיך קיבל הבשר טומאה במחובר, והלא מגע בית הסתרים הוא, וקיימא לן דטומאת בית הסתרים לא מטמא.

דף קב"ט ע"א

מו. מה תירץ רבי אבא בר ממל על קושית רב אסי, ומה הקשה עליו רב אסי, ומה תירץ עליו רבא?

רבי אבא בר ממל תירץ: דאזיל אליבא דרבי מאיר שאמר מגע בית הסתרים מטמא.
רב אסי הקשה עליו: דיש הבדל גם לרבי מאיר בטומאה הצריך הכשר לקבל טומאה, לטומאה שאין צריך הכשר. דאף לרבי מאיר אין מגע בית הסתרים מטמא, באופן שהבשר צריך הכשר לקבל טומאה.
רבא תירץ: הרי אפשר דאיירי כשהוכשר החתיכה קודם שחתכו.

גליון קנין תורה

מז. למה צריך בשר זו הכשר, הרי מטמא טומאה חמורה בעודו מחובר באבר, והרי תנא דבי רבי ישמעאל דמי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור אינה צריכה הכשר, וכל שכן זה שכבר טימא?

הבא שאני דכשטמא טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמישה, אלא בתורת עץ שימש. שהרי נחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות אבר, והן כעץ, ועכשיו נעשה אוכל, ופנים חדשות באו לכאן, ולכן שפיר צריך הכשר [ולא דמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה אדם על ידי אכילה].

מח. כופת שאור שיחדה לשיבתה, האם עובר עליו בפסח משום 'שאור לא ימצא בכתיתם'? והאם מטמא כמושב הזב?

אינו עובר עליו בפסח. ואינו מטמא, דלאו אוכל הוא, אלא נעשית כלי ומטמאה מושב הזב, שהרי אין אומרין לו 'עמוד ונעשה מלאכתנו' שהרי יחדה לכך.

מז. מהיכן רצה אביי להוכיח דטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב לאו דאורייתא הוא, אלא דרבנן היא? והאיך דחו ראייתו?

אביי הוכיח: דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים. וקשה על תנא דבי רבי ישמעאל שאמר, 'מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה, והרי לך זרעים שסופן לטמא טומאה חמורה.

אמנם דחו: דלעולם יש לומר שטומאתם דאורייתא, ואין להקשות דאם כן מצינו לאוכלים שטמאים טומאה חמורה. דהרי כשטמאה טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה, אלא מעשה עץ שימש, שעל ידי מעשה עץ הוא עושה אותה שבטל מתורת אוכל ונעשה עץ.

נ. מהיכן רצה אביי להוכיח דהא שתקרובת עבודה זרה של אוכלין מטמאין באוהל, אינו טומאה מדאורייתא? והאיך דחו ראייתו?

אביי הוכיח: דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה, וקשה על תנא דבי רבי ישמעאל דאמר שזרעים אין סופן לטמא טומאה חמורה. **אמנם דחו:** דכשימש עבודה זרה 'מעשה עץ' שימש, שהרי אסורים בהנאה, ובטלו מאכילה ונעשו כעצים הנעבדים.

נא. חבורי אוכלין שבכלים, אם נטמא האוכל מה הדין עם הכלי?

הרי הם ככלים, ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי.

נב. מהיכן רצה אביי להוכיח שטומאתו לאו דאורייתא הוא? והאיך דחו ראייתו?

אביי הוכיח: דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו לאוכל שמיטמא טומאה חמורה. **אמנם דחו:** כשטמא טומאה חמורה, בתורת 'מעשה עץ' משמש ולא בתורת אוכל, שהרי מכיון שבטל לכלי נחשב הוא ל'כלי' ולא לאוכל.

נג. חלב נבילה דבהמה טהורה האם מטמא כנבילה? מנלן? (רש"י)

חלב נבלה דבהמה טהורה, אינו מטמא כנבלה. ונפקא לן מיעשה לכל מלאכה.

גליון קנין תורה

ג. חלב של נבילה דבהמה טהורה, האם ובאיזה אופן מקבל טומאה מן הנבלה או מן השריץ? בכפרים, ובעיירות?

בכפרים: צריך מחשבה להאכילו, וגם הכשר לקבל טומאה.
עיירות: אין צריך מחשבה, אבל צריך הכשר לקבל טומאה.

גה. מהיכן רצה אביי להוכיח, דמה שהחלב ששומר הכוליא – כשהכוליא טמונה בו – מטמא אדם משום מגע נבלה לאו דאורייתא הוא? והאיך דחו ראייתו?

אביי הוכיח: דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו דבר שיורד לתורת אוכל שמטמא טומאה חמורה, כגון חלב שחיטב עליו ועדיין הכוליא טמונה בו. והא אנן תנן כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר, וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא, וקתני צריך הכשר.
אמנם דחו: דכאשר שימש החלב להכוליא להיות לו שומר, לאו בתורת אוכל הוא מטמא, אלא בתורת שומר לאוכל כעצם וכקרנים וכטלפים, דהוה 'מעשה עץ' בעלמא.

גו. מה הדין כשסיכך ביתו בשבלים ובהם הזרעים, האם מקבלים הזרעים טומאת אוכלין? ומה הדין אם פרחו צרעת באותו בית, האם נטמאו הזרעים?

טומאת אוכלין: הזרעים טהורים מטומאת אוכלים, דנעשו עץ דביטלו אצל הסיכוך, ונעשה אהל חשוב.
ואם פרחו צרעת באותו בית: הרי כל הבית טמא - כתליו ואהל שלו לטמא אדם וכלים.

גז. מהיכן רצה אביי להוכיח שאותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם לאו דאורייתא היא? והאיך דחו ראייתו?

אביי הוכיח: דאי סלקא דעתך דאורייתא הוא, אם כן מצינו לזרעים שמטמא טומאה חמורה, וקשה על תנא דבי רבי ישמעאל דאמר שזרעים אין סופם לטמא טומאה חמורה.
אמנם דחו: כשמשמש הבית להיות אהל, אינו בתורת אוכל אלא בתורת 'מעשה עץ' שהרי נעשה אהל.

גח. תנן "האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר, וכו', מתה הבהמה הבשר צריך הכשר, האבר מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר נבלה דברי ר' מאיר, ור' שמעון מטהר" על מה קאי הא דרבי שמעון מטהר; לפי המקשן, מה הקשו על זה, למסקנא?

לפי המקשן: על הא דאמר רבי מאיר באבר ובשר המדולדלין, שאם מתה הבהמה בלא שחיטה, שמיטה עושה ניפול, והאבר מטמא משום אבר מן החי. ועל זה אמרו דרבי שמעון מטהר את אבר המדולדל.
הקשו: ממה נפשך, מה סבירא ליה; אם מיתה עושה ניפול, יטמא האבר המדולדל משום אבר מן החי. ואם אין מיתה עושה ניפול, יטמא האבר המדולדל משום אבר מן הנבילה שהרי נתנבל עמה.
למסקנא: דברי רבי שמעון נאמרו או על הרישא דמשנה שאמרו האבר והבשר המדולדלין בבהמה בעודה חיים, מטמאין טומאת אוכלין אף על פי שהם במקומן, וצריכין הכשר לקבל טומאה. ועל זה אמר רבי שמעון שהאבר והבשר טהורים מליטמא טומאת אוכלין במקומן. או על סיפא דמתניתין כשמתה הבהמה וקאי על 'בשר' שהיה מדולדל בה, שרבי שמעון מטהר, שאפילו אם הוכשר הבשר אין מקבל טומאה [וכ"ש דפליג ארישא כשהן מחוברין].

גליון קנין תורה

נב. לפי ההוה אמינא בתחלת הגמרא, האיך ביאר רב אסי בשם רבי יוחנן טעמו של רבי שמעון שמטהר האבר והבשר המדולדלין בבהמה בעודה חיים?

דיליף מדכתיב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, ומאשר יאכל נלמד שאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים - לעובד כוכבים, קרוי אוכל לענין טומאת אוכלין. אבל אבר מן החי שאין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר, אין קרוי אוכל לטמא טומאת אוכלין.

דף קב"ט ע"ב

ס. באיזה אופן אחר ניתן לבאר למה יטהר רבי שמעון אבר המדולדל בבהמה בעודה בחיים?

הואיל והאבר והבשר מעורה בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם, די בחיבור זה להחשיבם כחלק ממנו, ולפיכך אין מקבלין טומאה.

סא. מה הדין בענף של תאנה שנתלש, אבל נשאר מחובר בקליפתה; לרבי יהודה, ולחכמים?

לרבי יהודה: טהור, דאכתי חשיב מחובר. לחכמים: אם יכול הענף לחיות ולהוציא פירות, הוי מחובר וטהור מלקבל טומאה. ואם לאו, הרי הוא כתלוש, ומקבל טומאה.

סב. האיך ביאר רב אסי טעמו של רבי יהודה?

דכיון שעודו מחובר במקצת להאילן, חיבור הוא אף על פי שהענף נתלש מן האילן, לפי שהקליפה מועלת בו לעשותו חבור.

סג. למה אין לפרש שדברי רבי אסי בשם רבי יוחנן בטעמו של רבי שמעון, נאמרו על הא דתנן במציעתא דהמשנה, שאם נשחטה הבהמה, לרבי מאיר הוכשרו האבר והבשר המדולדלין שבה בדמיה ואין צריכים הכשר אחר, לרבי שמעון, לא הוכשרו לקבל טומאה על ידי שחיטה?

דאם כן הוה צריכין לפרש דמה דקאמר לא הוכשרו היינו משום שאינם מקבלים טומאה כיון שאינם אוכלים שאתה מאכיל לאחרים. אבל לעולם יש לומר דגם לרבי שמעון מקבלים בשר ואבר המדולדלים טומאה לאחר שנשחטו, ולא אמר רק שלא הוכשרו לקבל טומאה על ידי שחיטת הבהמה, משום הטעמים שנתבארו לעיל; לרבה משום דסבירא ליה דאין הבהמה נעשית יד להכשיר האבר, ולרבי יוחנן משום דסבירא ליה דכשאוהו בקטן ואין גדול עולה עמו לאו חיבור הוא.

גליון קנין תורה

סד. למסקנא, על מה קאי דברי רב אפי בשם רבי יוחנן לבאר טעמו של רבי שמעון?

על סיפא דמשנתינו, שאם מתה הבהמה רבי שמעון מטהר, כלומר ואפילו הוכשר הבשר אין מקבל טומאה. ובאמת לא קאי רבי שמעון על אבר המדולדל שהרי הוא טמא ממה נפשך וכמבואר לעיל. אלא קאי על הבשר, שלגביו הורה רבי מאיר שצריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ [טומאת נבלה אין בו, דמיתה עושה ניפול ואינו כמתנבל עמה במיתה אלא כפרוש מחיים, ובשר הפורש מן החי טהור], ומשהוכשר הרי הוא מטמא טומאת אוכלין. ורבי שמעון מטהר את הבשר אף על פי שהוכשר.

ואמר רבי יוחנן טעמו של רבי שמעון המטהרו, דכתיב בטומאת אוכלין **מכל האוכל אשר יאכל וכו'**, דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, ואילו אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל, ואינו מקבל טומאה טומאת אוכלין. וכיון שמיתה עושה ניפול, הבשר המדולדל אסור באכילה אף לעובד כוכבים משום בשר מן החי, והוה אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים, ולכך מטהרו רבי שמעון מלקבל טומאת אוכלין.

סה. מה הדין באבר והבשר המדולדלין באדם; כשהאדם חי [ולמה; רש"י], וכשמת האדם?

כשהאדם חי: הם טהורים [דילפינן מדכתיב זכי ימות' דכל זמן שהוא חי מציל עליהן אם הם מדולדלין].
כשמת האדם: לרבי מאיר, הבשר המדולדל טהור, משום דמיתה עושה ניפול ובשר הפורש מן החי טהור. והאבר מטמא משום אבר מן החי, אבל אינו מטמא משום אבר מן המת.

סו. "האבר והבשר המדולדלין באדם וכו', מת האדם הבשר טהור, האבר מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר מן המת דברי ר' מאיר, ורבי שמעון מטהר", למה קשה לפרש דהא דרבי שמעון מטהר, קאי על אבר ובשר המדולדלין באדם שמת?
דממה נפשך; אם מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן החי. ואם אין מיתה עושה ניפול, ליטמא משום אבר מן המת.

סז. ועל מה קאי דברי רבי שמעון למסקנא? (ב' דרכים)

(א) על הא דאמר רבי מאיר שהאבר המדולדל מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר מן המת. ועל זה אמר רבי שמעון, דאפילו אבר מן המת דעלמא - אף שאינו מדולדל - לא מטמא, אלא אם כן יש בו כזית בשר דמטמא משום בשר.
(ב) בכזית בשר או עצם כשעורה שפירשו מאבר מן החי. דרבי מאיר סובר שאין אבר מן החי חלוק מאבר מן המת, אלא באחד מהם; או בכזית בשר או בעצם כשעורה.
ורבי שמעון מטהר בשניהם, אבל אבר עצמו לעולם מודה רבי שמעון שהוא מטמא.

סח. מה הדין באבר [שאינו בו עצם כשעורה, או כזית בשר] מן אדם החי, ומאדם המת; לרבי אליעזר, ולרבי יהושע?

רבי אליעזר: אבר מן החי, מטמא. ואבר מן המת אינו מטמא.
לרבי יהושע: אבר מן החי מטמא, וכל שכן שאבר מן המת מטמא.

גליון קנין תורה

טז. על איזה עוד דין אמר רבי יהושע שהוא 'כל שכן'?

הא דכתוב במגילת תענית, 'פסחא זעירא' דהיינו פסח שני - י"ד אייר אסור בהספד, וכל שכן דפסח ראשון אסור, דמה פסח שני אסור בהספד, פסח ראשון לא כל שכן.

עז. מה הדין בכזית בשר, ועצם כשעורה, שפירשו מאבר מן החי; (א) לרבי אליעזר, (ב) לרבי נחוניא, (ג) ולרבי יהושע?

- (א) לרבי אליעזר: כזית בשר הפורש מאבר מן החי טמא, אבל עצם כשעורה הפורש ממנו טהור.
(ב) לרבי נחוניא: כזית בשר הפורש מאבר מן החי טהור, אבל עצם כשעורה מאבר מן החי מטמא.
(ג) לרבי יהושע: שניהם טהורים.

עח. מהו סברת רבי אליעזר להחמיר יותר בבשר מבצעצם? ומהו סברת רבי נחוניא להחמיר יותר בעצם מבכשר? ומהו סברת רבי יהושע לחקל בשניהם אף שבמת שניהם טמאים? (רע"ו)

סברת רבי אליעזר: שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים, מה שאין כן בעצמות.
סברת רבי נחוניא: שהבשר הפורש מן החי טהור, ואבר הפורש ממנו והוא כברייתו טמא.
סברת רבי יהושע: שאני מת שהרי יש בו רובע ורוב ורקב, [דרובע הקב עצמות מת טמאים באהל, ורוב בניינו או רוב מניינו מטמא, ומלא תרווד רקב מטמא באהל], מה שאין כן בחי שאין בו רובע ורוב ורקב.

עט. לפי תנא דמושנתינו, האם נוהג מתנות זרוע לחיים וקיבה; (א) בארץ ובחוצה לארץ, (ב) בזמן שהבית קיים ובזמן שאין הבית קיים, (ג) בחולין ובמוקדשין?

- (א) נוהגין בארץ וגם בחוצה לארץ.
(ב) נוהגין בעוד שהבית קיים, וגם שלא בפני הבית.
(ג) נוהגין בחולין אבל לא במוקדשין.

עפ. מה הדין בקדשים [חוי' מבכור ומעשר] כשקדם מום קבוע להקדישן, כשקדם הקדישן למומן, ונפדו, לענין דברים אלו; (א) בכורה, (ב) מתנות זרוע לחיים וקיבה, (ג) גיזה ועבודה, (ד) ולדן, (ה) חלבן, (ו) השוחטן בחוי' קודם פדיונם, (ז) תמורה, (ח) פדייה אם מתו?

- (א) בכורה: קדם מום קבוע להקדישן; חייב בכורה. קדם הקדישן למומן; פטור מבכורה.
(ב) מתנות זרוע לחיים וקיבה: קדם מום קבוע להקדישן; חייב. קדם הקדישן למומן; פטור.
(ג) גיזה ועבודה: קדם מום קבוע להקדישן; מותר בגיזה ועבודה. קדם הקדישן למומן; אסור בגיזה ועבודה.
(ד) ולדן: קדם מום קבוע להקדישן; מותר אף שנתעבר קודם פדיון. קדם הקדישן למומן; אסור באופן שנתעבר לפני פדיון [אבל נתעבר אחר הפדיון, מותר].
(ה) חלבן: קדם מום קבוע להקדישן; מותר. קדם הקדישן למומן; אסור.
(ו) השוחטן בחוי': קדם מום קבוע להקדישן; פטור דהוה חולין. קדם הקדישן למומן; קודם פדיון חייב באופן דהוה מתקבל בפנים, לענין שאם עלו לא ירדו [כגון דוקין שבעין].
(ז) עשיית תמורה קודם פדיון: קדם מום קבוע להקדישן; אין עושין תמורה [דטוב מעיקרו עושה תמורה, ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו. אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה]. קדם הקדישן למומן; עושה תמורה.
(ח) פדייה אם מתו: קדם מום קבוע להקדישן; יכול לפדותן ואף על פי שאינם ראויים אלא לכלבים. קדם הקדישן למומן; אין נפדין, [משום דבעינן העמדה והערכה, או משום דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים], אלא יקברו.

גליון קנין תורה

ע"ד. מה הדין בבכור ומעשר שקדם מומן להקדישן; לענין קדושה ולענין הקרבה? [ולמה; רש"י]

קדושה: חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם.

הקרבה: אין כשרים ליקרב.

[דבכור ברחם תלה רחמנא, לא שנא תם ולא שנא בעל מום קדיש. תם קרב, ובעל מום נאכל לכהן. כדילפינן במס' בכורות (דף כ"ח.). דכתיב 'ובשרם יהיה לך', תרי משמע, לימד על בכור בעל מום שמתנה לכהן. ומעשר בהמה נמי כתיב ביה 'העשירי יהיה קדש לא יבקר בין טוב לרע; 'טוב', היינו תם, 'רע' היינו בעל מום].

ע"ה. קדשים שקדם מום קבוע להקדישן קודם שנפדו; מה דינם לענין בכורה? ולמה (רש"י)?

קודם שנפדו ויש עליהם קדושת דמים, אינם חייבים בבכורה. דקסבר האי תנא קדושת דמים מדחה מן הבכורה דאין קדושה חלה על קדושה.

ע"ו. קדם הקדשן למומן, מנלן שגזיזתן וחלבן אסור לאחר פדיון (רש"י)?

דכתיב 'רק בכל אות נפשך, תזבח ואכלת בשר', בפסולי המוקדשין לאחר פדיון הכתוב מדבר, [מדאיצטריך קרא למימר בהו הטמא והטהור יאכלנו], 'תזבח' - ולא גיזה, 'ואכלת' - ולא לכלבך, 'בשר' - ולא חלב.

ע"ז. קדם הקדשן למומן, מנלן שפטורים מן הבכורה ומתנות זרוע לחיים וקיבה אף לאחר פדיון? (רש"י)

דכתיב בהו 'כצבי וכאיל', וצבי ואיל פטורים מן הבכורה דהא בקר וצאן כתיב. וכן מתנות זרוע ולחיים וקיבה אין נוהגין בצבי ואיל, דכתיב 'אם שור אם שה'.

ע"ח. מאיזה קל וחומר רצו ללמוד במתניתין שמתנות זרוע לחיים וקיבה נוהג במוקדשין?

מה חולין שאינן חייבים בחזה ושוק חייבים במתנות, קדשים שחייבין בחזה ושוק אינו דין שחייבים במתנות.

ע"ט. למה אי אפשר לפרש שרצו ללמוד שנוהג במוקדשין בקל וחומר מבהמות אלו של חולין; (א) מחולין גרידא, (ב) מזכרים של חולין, (ג) מתיישים זכרים של חולין, (ד) מתיישים זכרים של חולין שכבר נתעשרו?

(א) מחולין גרידא: דיש לפרוך מה לחולין שכן חייבין בבכורה, ואילו קדשים פטורים מבכורה.

(ב) מזכרים של חולין שאין נוהג בהם בכורה: דיש לפרוך מה לזכרים של חולין שכן חייבין בראשית הגז. ואילו קדשים פטורים מראשית הגז.

(ג) מתיישים זכרים של חולין שאין בהם לא בכורה ולא ראשית הגז: דיש לפרוך מה לתיישים זכרים של חולין שכן נכנסין לדיר להתעשר, ואילו קדשים אין נכנסין לדיר להתעשר.

(ד) מתיישים זכרים של חולין שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר: דיש לפרוך מה לאלו שכן נכנסו לשעבר לדיר להתעשר.

גליון קנין תורה

פ. ומאיזה חולין היה אפשר ללמוד בקל וחומר שזרוע לחיים וקיבה נוהג כמוקדשין? ומאיכן ילפינן דבאמת אין זרוע לחיים וקיבה נוהג כמוקדשין?

היה אפשר ללמוד בקל וחומר: מלקוח ויתום, שאין מעשר בהמה נוהג בהם, ופטורים מחזה ושוק, ומכל מקום חייבים בזרוע לחיים וקיבה. קדשים שחייבים בחזה ושוק לא כל שכן שחייבים בזרוע לחיים וקיבה. דאין לפרוך מה ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר, שהרי קדשים נמי במינן נכנסין לדיר להתעשר.
באמת אין חייב: דכתיב בחזה ושוק זאתן אנתם לאהרן הכהן ולבניו אין לו אלא האמור בענין, חזה ושוק, ולא זרוע לחיים וקיבה.

פא. מנין שאין מעשר בהמה נוהג ביתום ולקוח? (רש"י)

לקוח: כגון לקח עשרה טלאים מן השוק פטור מלעשר, ד'בקרך וצאנך' אמר רחמנא.
יתום: יתום שמתה אמו בשעת לידה, כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים, פטור ממעשר בהמה, דאינו ראוי לקודש. דכתיב 'תחת אמו' פרט ליתום, וילפינן מעשר בהמה מיניה דנאמר כאן 'תחת אמו' ונאמר להלן 'תחת השבת', מה כאן פרט לכל השמות הללו כלאים ונדמה ויוצא דופן ויתום, דכולהו מימעטי מהאי קרא ד'שור או כשב', אף להלן לענין מעשר פרט לכל השמות הללו, אע"ג דבעל מום נכנס לדיר להתעשר אלו אין נכנסים.

פב. למה לא ילפינן שחולין חייבין בחזה ושוק, מקל וחומר דקדשים שאין חייבים במתנות; להחזה אמינא, ולמסקנא?

להחזה אמינא: מדכתיב במתנות חולין וזה יהיה משפט הכהנים, דזה - זרוע לחיים וקיבה - יקבלו הכהנים משחיטת חולין, ולא דבר אחר.
ונדחה: דאין צריך למיעוט מתיבת 'זה', דבלאו הכי אי אפשר לומר דחזה ושוק יהא נוהג בחולין כמו בקדשים, דהרי חזה ושוק של קדשים בעי תנופה, ובחולין לא שייך תנופה. דאין לעשות תנופה חוץ לעזרה, דהא כתיב לפני ה'. ואין לעשות תנופה בחזה ושוק של חולין בפנים העזרה, שהרי נמצא מכניס חולין לעזרה.

דף ק"ל ע"ב

פג. למה אמר רב חסדא שהמזיק מתנות כהונה קודם שנתנן לכהן, או שאכלן, פטור מלשלם לכהן? (ב' דרכים)

(א) דכתיב בזרוע לחיים וקיבה 'זה', דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן. אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין.
(ב) דהוה 'ממון שאין לו תובעים', דאין בעלים שיוכלו לתובעו בדין. שהוא יכול לומר לו, לכהן אחר אני נותנן ולא לך.

פד. האיך יש לפרש הברייתא דילפינן מ'זה' יהיה משפט הכהנים, מלמד שהמתנות הם 'דין' ודיינין נזקקין להן, שלא תקשה לרב חסדא דסובר דהוה 'ממון שאין לו תובעין'?

דאין הכוונה שיכול להוציאן בדיינין, אלא 'לחולקן בדיינין' - דהיינו שדיינים אומרים לו לישראל 'תן המתנות לכהן זה שהוא תלמיד חכם, ואל תתן לזה שהוא עם הארץ'.

פה. מנא יליף רב שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן, שאין נותנין מתנות לכהן עם הארץ?

דכתיב ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת לכהנים וללויים למען יחזקו בתורת ה' דכל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת - חלק כהונה, ושאינו מחזיק בתורת ה', אין לו מנת.

גליון קנין תורה

פ.ו. למה אין לפרש הא דאמר רבי יהודה בן בתירא דילפינן מדכתיב 'זזה יהיה משפט הכהנים' שהמתנות 'דין', אבל חזה ושוק אינם דין, שגם כן הכוונה 'להולקו בדיינין'?

דאטו חזה ושוק לאו בדיינין מיחלקו, הא ודאי אינו יכול לתתם לכהן עם הארץ, דהא מנת נינהו.

פ.ז. אם כוונת רבי יהודה בן בתירא הוא דהוה ממון שיש לו תובעין, למה נתמעט שחזה ושוק מ'זה' שאינו כן? (רש"י)
דכיון שלכפרה ולרצוי באין, לא שכיח שהבעלים מעכבין.

פ.ח. האיך יש לפרש דברי רבי יהודה בן בתירא שלא תקשה לרב הסדא דס"ל דהוה 'ממון שאין לו תובעין'? ולמה לא הוה פשיטא?
דאיירי באופן שכבר באו לידו של כהן, ואחר כך גולם זה ממנו, וכהאי גוונא שפיר נלמד שמוציאין אותה בדיינין, דהוה ליה ממון שיש לו תובעין, שכבר זכה הכהן בהן [והוא דומה למי שגול מן הכהן בגדו].
ולא הוה 'פשיטא', דאיירי כגון שבא לידו של כהן בטיבליהו - שהבהמה שלימה היתה מונחת אצלו, וזכה הכהן במתנות מן ההפקר. וקסבר האי תנא דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין, ולכן זכה הכהן בהמתנות, כיון שהם שוים לכל הכהנים מהני בהו זכייה אם קדם וזכה בה.

פ.ט. למה לא ילפינן מ'משפט' דגם חזה ושוק יכול הכהן לתפוס, אם באת הבהמה לידו כשהיא שלימה?
כיון שאינו ניתן אלא לאותו בית אב שמשמש באותו יום בבית המקדש, אין תפיסה מועלת בהן.

צ.א. מה הדין כבעל הבית עשיר, שהיה עובר ממקום למקום ונצרך למזונות, האם יכול ליטול לקט שכחה פאה ומעשר עני? ומה הדין כשחוזר לביתו?
לכולי עלמא יכול ליטול מתנת עניים, הואיל ועכשיו עני הוא.
וכשיחזור לביתו: לרבי אליעזר, ישלם מה שנטל. לחכמים, פטור כיון דעני היה באותו שעה.

צ.א. מה יש להקשות על דברי רב הסדא משיטת רבי אליעזר? ומה תירצו על זה? והאיך הוכיחו שודאי לא תירץ בן רב הסדא דברי רבי אליעזר (ב' דרבי)?
יש להקשות: דמבואר מזה שכל מידי דחייביה רחמנא ליתנו לעניים, עני הבא ראשון יכול לתובעו, ולכן חייב העשיר כשחוזר לביתו לשלם לעני הבא ראשון. והוא הדין למתנות כהונה, שחייב ליתן מתנות כהונה לכהן הבא ראשון ולא אמרינן דהוה 'ממון שאין לו תובעין'.
תירצו: דרבי אליעזר לא אמר דיש חיוב מדינא, אלא מדת חסידות שנו כאן, שאם חסיד הוא ישלם כשחוזר לביתו.
הוכיחו שרב הסדא לא תירץ בן דברי רבי אליעזר; (א) רבי אליעזר אמר במשנה 'ישלם' ומשמע בעל כרחו, והאיך יש לומר דאינו אלא מדת חסידות. (ב) וכי משיטת רבי אליעזר ליקום ולותיב.

צ.ב. מה יש להקשות על דברי רב הסדא משיטת חכמים? ומה תירץ רב הסדא על זה?
יש להקשות: דמדברי חכמים שאמרו שפטור משום דעני היה באותה שעה שנטלן, משמע דאינו פטור אלא משום דעני היה באותה שעה, אבל אילו היה עשיר באותה שעה היה חייב לשלם, הרי מבואר דלא הוה 'ממון שאין לו תובעין'.
תירץ רב הסדא: דאין לדייק מיניה שאם היה עשיר חייב לשלם, אלא שלחכמים אם היה עשיר היה צריך לשלם משום מדת חסידות כדי לצאת ידי שמים. אלא שכיון שעני היה באותה שעה, אינו חייב לשלם אף לצאת ידי שמים.

גליון קנין תורה

צג. מה הדין בבעל הבית שאכל פירותיו טבלין, וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים [שלא הפריש ממנו תרומת מעשר]? ומנא ילפינן ליה? פטורים מן התשלומין. וילפינן ליה מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו אין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך.

צד. האיך תירצו הא דמשמע שדוקא אם אכלן עד שעת הרמה פטור משום שאין לכהן חלק בו, אבל משעת הרמה ואילך חייב לשלם, ולא אמרינן דהוה כמזיק מתנות כהונה דפטור מלשלם?

דהא דדייקנן משעת הרמה ואילך חייב הישראל, איירי כשכבר באו לידו של כהן כשעדיין היה טבל, וסובר התנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. אבל אם לא בא ליד כהן, לעולם פטור.

דף קל"א ע"א

צה. מה הדין במי שאנסו בית המלך את גרנו לענין חיוב מעשר; (א) אם היה חייב למלך ממון דבר קצוב, (ב) אם נטלו המלך על חינם?

(א) היה חייב למלך ממון דבר קצוב: חייב לעשר ממקום אחר כנגד מה שנטל המלך, וליתן לכהן, שהרי הוא כמוכר.
(ב) נטלו המלך על חנם: פטור מלעשר.

צו. אם נטלו המלך בחובו, למה חייב לעשר לרב חסדא הא הוה 'ממון שאין לו תובעין'?

הא דאמרו 'חייב' לא איירי לענין הוצאה בדיינין, אלא חיובא בעלמא הוא כשאר חיובי מעשרות. וחיובא ודאי איכא עליה, דהא משתכר הוא בה, שהרי היה צריך לפרוע להמלך מעות.

צז. מכר לחברו בני מעיה של פרה והיה בהן 'הקיבה' שהיא ממתנות כהונה, האם הלוקח צריך ליתנה לכהן, והאם צריך הטבח לנכות להלוקח מן הדמים באופנים אלו, ולמה; (א) אמר לטבח 'מכור לי בני מעיה של פרה זו', (ב) לקח הימנו בשר במשקל?

(א) אמר לטבח 'מכור לי בני מעיה של פרה זו: נותנו הלוקח לכהן, ואינו מנכה מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקבה.
(ב) לקח הימנו בשר במשקל: נותנו הלוקח לכהן, והטבח מנכה לו מן הדמים על כרחו, שהרי מכר לו דבר שאינו שלו.

צח. למה חייב הלוקח ליתן את הקיבה לכהן, למה לא הוה כאילו המוכר הזיק למתנות כהונה או שאכלן, שפטור מלשלם אליבא דרב חסדא?

כיון דאיתנהו בעיניהו. ולא אמר רב חסדא שפטור מלשלם, אלא כשהמתנות כבר אינם בעין.

צט. לענין מה אמרו בכרייתא שזרוע לחיים וקיבה הם 'נכסי כהן', אם הוה 'ממון שאין לו תובעין'?

שיכול למוכרן ולקנות בהן עבדים, קרקעות, בהמה טמאה, ובעל חוב נוטלן בחובו, ואשה בכתובתה, וכן קונה בהם ספר תורה.

גליון קנין תורה

ק. איזה מתנות כהונה הם נכמי כהן? ולמה השבן הברייתא בתשעה, (רש"י)?

(א) תרומה, (ב) תרומת מעשר, (ג) תרומת מעשר של דמאי, (ד) החלה, (ה) הבכורים, (ו) ראשית הגז, (ז) מתנות של חולין [זרוע לחיים וקיבה], (ח) מתנות של קדשים [חזה ושוק], (ט) קרן של גזל הגר, (י) חומש של גזל הגר, (יא) שדה אחוזה, (יב) שדה חרמים, (יג) בכור בעל מום, (יד) פדיון הבן, (טו) פדיון פטר חמור.
חשבון בתשעה: חשיב תרומה ותרומת מעשר והדמאי וחלה כחדא, דכולהו תרומה נינהו. ובכור, ופדיון הבן ופדיון פטר חמור, כחדא. וקרן וחומש דגזל הגר, חדא.

קא. באיזה גזל הגר חייב לשלם קרן וחומש במתנה לכהן? (רש"י)

הגזל את הגר ונשבע לו, ומת הגר ואחר כך הודה שנשבע לשקר, דאמר רחמנא ז'אם אין לאיש גזל, וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גזלים, אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין. וכתביב 'האשם המושב לה' לכהן' האשם - זה קרן, המושב - זה חומש. דגבי נשבע לשקר בפקדון או בגזל כתיב ביה חומש, בין בגזל חבירו בפרשת ויקרא, בין בגזל הגר בפרשת נשא.

קב. מה אמר רב על לוי אחד שכשהיו התינוקות מוליכין הזרוע לחיים והקיבה לכהן, היה חוטפם מידיהם? ומה הקשו על דבריו? והאיך תירצו דבריו?

רב אמר: לא די דכשהוא שוחט את בהמתו אין אנו כופין אותו לתת המתנות לכהן, אלא שאף הוא חוטף משל אחרים. **והקשו:** דמדבריו משמע שהיינו יכולין לכופו לכך, ונמנעין אנו מלעשות כן. ולכאורה קשה ממה נפשך; אם לויים הם בכלל 'עם' הרי הם חייבין ליתן מתנות כהונה כדכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת ה'עם' זובחי הזבח, ואם כן למה באמת אין אנו כופין הלוי ונוטלין ממנו המתנות. ואם לויים אינם קרויים 'עם', הא רחמנא פטריה, ונמצא שאין אנו עושים לו איזה טובה בזה שאין נוטלין ממנו המתנות בעל כרחו.
ותירצו: דמספקא ליה לרב אם הלויים נקראים 'עם' וחייבים במתנות או לא ופטורים. ומשום ספיקא פטר ליה, דהוה הכהן מוציא, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

קג. מה הן ארבע מתנות עניים הנוהגות בכרם, ומנא ילפינן להו?

(א) פרט [ענבים הנושרין בשעת בצירה], דכתיב ופרט כרמך לא תלקט.
(ב) עוללות [ענבים שאין להם לא כתף ולא נטף], דכתיב וכרמך לא תעולל.
(ג) שכחה, דכתיב וכי תבצר כרמך לא תעולל 'אחריו', ואמר רבי לוי 'אחריו' זה שכחה שאינה אלא מאחריו.
(ד) פאה, דיליף בגזירה שוה 'אחריו' 'אחריו' מזית, דכתיב כי תחבוט זיתך לא תפאר 'אחריו' ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו, דהיינו פאה.

דף קל"א ע"ב

קד. מה הן שלש מתנות עניים שיש בתבואה, ומנא ילפינן להו?

(א) לקט [הנושר בשעת קצירה]. (ב) שכחה. (ג) פאה, דכתיב ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה 'פאת' שוך בקצרך וזלקט קצירך לא תלקט, הרי לקט ופאה, ושכחה נלמד מדכתיב כי תקצור קצירך בשוך 'זשכחת' עומר בשדה לא תשוב לקחתו.

גליון קנין תורה

ק.ה. מזה הן שני מתנות עניים שיש באילן, ומנא ילפינן להו?

(א) שכחה, (ב) פאה. דכתיב בזית כי תחבוט זיתך לא תפאר 'אחריך', 'לא תפאר' היינו פאה, כדתנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו. 'אחריך', זהו שכחה.

ק.ו. כל מתנות עניים האלו, האם יכול בעל הבית ליתנן לכל עני שרוצה? ומנא ילפינן ליה?

אין ביד הבעל הבית לתת לכל מי שירצה, אלא כל עני הקודם זכה בהן. שבכולן כתיב לשון 'עזיבה', או 'יהיה' דהיינו בעזיבה, דמשמע בהוייתו יהא, שצריך להניח שם בהפקר, ולא שיחלקם.

ק.ז. האם חייב עני שבישראל שהיה לו כרם או תבואה או אילן, ליתן מתנות אלו לשאר עניים? ומנא ילפינן ליה?

עני חייב ליתן מתנות אלו. וילפינן ליה מדכתיב ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם ומשמע 'לא תלקט' אני מזהיר לעני, והיינו להזהיר עני על שלו, שלא יטול לעצמו המתנת עניים שבשדהו.

ק.ח. האם יכול בעל הבית לתת 'מעשר עני' לכל עני שהוא רוצה, ולמה?

כן, דהואיל ומתחלק בתוך הבית לאחר שהכניס תבואתו לבית, יש בו טובת הנאה לבעלים שבידו לתת לאיזה עני שירצה - וחבירו אומר לו 'הילך סלע זה ותן כל מעשרותיך לקרובי עני', והיינו טובת 'הנאה' שהוא דבר מועט. משום דכתיב בזה לשון 'נתינה', דכתיב במעשר עני ונתת ללוי לגר וליתום ולאמנה.

ק.ט. האם חייב עני בישראל ליתן מעשר עני? ומנא ילפינן ליה?

כן, דילפינן גזירה שוה 'לגר' 'לגר', דכתיב במעשר עני ונתת ללוי 'לגר' וליתום ולאמנה, וכתיב בשאר מתנת עניים ולקט קצירך לא תלקט לעני זלגר וכר. מזה התם מוזהר עני על שלו - כדאמרין לעיל, אף כאן מוזהר עני על שלו.

ק.י. האיך תירצו הא דמספקא ליה לרב אי לויים חייבים במתנות, והא קתני בברייתא דמתנות כהונה כגון הזרוע לחיים והקבה, אין מוציאין אותן לא מכהן ולא מלוי ללוי, ומשמע הא מלוי לכהן מוציאין?

דקאי על שאר מתנות כהונה 'כגון זרוע' שהן מתנה לכהן, אבל לא זרוע עצמה, שאין מוציאין דילמא לא מיקרו 'עם'.

ק.יא. למה אין לפרש דמה דקאמר 'כגון הזרוע' שמוציאין מלוי לכהן היינו מעשר ראשון ואלבא דרבי אלעזר בן עזריה שסובר דניתן אף לכהן?

דאף רבי אלעזר בן עזריה לא קאמר רק שיכול ליתנו אף לכהן, אבל מעולם לא אמר שניתן דוקא לכהן ולא ללוי. ואם כן למה מוציאין אותו מיד הלוי ליתן אותה לכהן.

ק.יב. למה אין לתרין דקאי לאחר שקנס עזרא ללויים שלא יתנו להם מעשר ראשון משום דלא רצו לעלות לארץ ישראל מבל בתחילת ימי בית שני?

דהא לא קנס עזרא אלא שלא יתנו להם מעשר ראשון, אבל לא קנסם שניטל מהם מעשר ראשון ליתנו לכהן.

גליון קנין תורה

ק"ג. למסקנת הגמ', על מה קאי 'כגון זרוע'?

ראשית הגז, דהתם לא כתיב מאת ה'עם'. ואי נמי דבני לוי לא איקרו 'עם', מכל מקום מחייבי ליתנו לכהן.

ק"ד. על מה קאי הברייתא, שכל דבר שאינו בקדושה – כגון הזרוע והלחיים והקבה, אין מוציאין מיד לוי לכהן, אלמא פשיטא לן דלא איקרו 'עם', ואמאי מספקא ליה לרב?

כוונת הברייתא לכגון זרוע אבל לא לזרוע עצמו דזה אולי שפיר מוציאין משום דאיקרו 'עם'. אלא היינו במעשר ראשון, וקא משמע לן דאף לאחר שקנסינהו עזרא שאין נותנים להם מעשר ראשון, מיהא אין נוטלין מהם כדי ליתנו לכהן.

ק"ו. תנן "השוחט לכהן ולעובד כוכבים, פטור מן המתנות", ולכאורה יש לדייק מיניה שאם שוחט ללוי ולישראל, חייב במתנות, הרי מבואר דלויים קרויים 'עם' האך רצו לתרץ המשנה, והאיך נדחה?

רצו לתרץ: דאין כוונת המשנה לדייק מיניה דהשוחט ללוי חייב, רק דאם שחט לישראל חייב. ונדחה: דאם כן למה לא קתני השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות, ואנא ידענא דכל שכן שהשוחט לכהן פטור מן המתנות.

ק"ז. מה דרשינן מהא דכתיב בעבודת יום הכפורים; (א) וכפר את מקדש הקדש, (ב) ואת אהל מועד, (ג) ואת המזבח, (ד) יכפר, (ה) ועל הכהנים, (ו) ועל כל עם הקהל, (ז) יכפר?

- (א) וכפר את מקדש הקדש: זה לפני ולפנים, שמכפרת עבודה זו על הטומאה שאירעה בפנים.
- (ב) ואת אהל מועד זה טומאה שאירעה בהיכל.
- (ג) ואת המזבח כמשמעו, במי שעבד בטומאה על המזבח [בלא חיוב טומאת מקדש].
- (ד) יכפר אלו עזרות, על טומאה שאירעה בעזרה.
- (ה) ועל הכהנים כמשמעו, על כהנים ששגגו ונכנסו טמאים לעזרה.
- (ו) ועל כל עם הקהל אלו ישראל.
- (ז) יכפר לברייתא ראשונה, אלו הלויים. ולברייתא שניה, אלו עבדים כנענים דאינהו נמי בעי כפרה.

ק"ז. לפי שתי ברייתות הנ"ל האם חייבים לויים במתנות זרוע לחיים וקיבה?

לפי הברייתא דדריש יכפר על הלויים, הרי דלא איקרו לויים עם, ופטורים הם ממתנות זרוע לחיים וקיבה. לפי הברייתא דדריש לה לעבדים הרי דמייתר ליה ולא איצטריך ליה ללויים משום דאיקרי עם, ואם כן חייבים במתנות כהונה.

ק"ח. כאיזה משני ברייתות הנ"ל פסק רב?

רב מספקא אי כהאי תנא אי כהאי תנא.

ק"ט. מה פסק מרימר לענין; (א) הוצאת מתנות מלוי, (ב) המזיק מתנות כהונה או אוכלן?

- (א) הלכה כרב דלא שקלינן מלוי מתנות כהונה דזרוע לחיים וקיבה, דמסופק לנו אם הם בכלל 'עם'.
- (ב) הלכה כרב חסדא דאמר המזיק מתנות כהונה או אוכלן, פטור מלשלם דמיהן לכהנים.

גליון קנין תורה

ק.ב. עולא דיהיב מתנות לכת כהן ואפילו אשת ישראל, מאי שנא מתרומה שאסורה לכת כהן הנשואה לישראל? (רש"י)

כיון דקדושה לית להו, דאינן אסורים לזרים, הרי מותרת בהן ולא דמי לתרומה. ואף דכתיב ונתן לכהן קסבר אפילו כהנת משמע.

ק.ב.א. שיירי מנחת כהן או מנחת כהנת, האם נאכלים?

מנחת כהן: אינה נאכלת, דכולה כליל כדכתיב כליל תהיה.
מנחת כהנת: נאכלת.

דף קל"ב ע"א

ק.ב.ב. כתיב 'וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל', למאן דאמר כהן ואפילו כהנת, למה מנחת כהנת נאכלת?

משום דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן וגו', וכיון דכתיב בהדיא בני אהרן, היינו למעוטי בנות אהרן.

ק.ב.ג. מהו סברת המאן דאמר דהא דכתיב 'כהן' במתנות, היינו ולא כהנת?

דילמוד כהן סתם דכתיב גבי מתנות, ממפורש גבי מנחה דכתיב בני אהרן. מזה להלן כהן ולא כהנת, אף הכא כהן ולא כהנת.

ק.ב.ד. מהו סברת מאן דאמר דהא דכתיב 'כהן' במתנות, היינו וגם כהנת אף אי בעלמא סבירא ליה דכהן ולא כהנת משמע?

אף אם בעלמא אמרינן כהן ולא כהנת, שאני מתנות כהונה דברישיה דקרא כתיב וזה יהיה משפט 'הכהנים' דמשמע כהנים ולא כהנות, וכתיב בסיפיה דקרא ונתן 'לכהן' הזרוע וגו' דמשמע נמי כהן למעוטי כהנת, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שניתנת אפילו לכהנת.

ק.ב.ה. לרב אדא בר אבהו, מה הדין עם בנה של לוייה לענין פדיון הבן, ולמה; נתעברה מעובד כוכבים, נתעברה מישראל? (רש"י)

נתעברה מעובד כוכבים: לכולי עלמא פטור מפדיון הבן.
נתעברה מישראל: מחלוקת, אבל מרימר פסק כמר בריה דרב יוסף שהוא פטור מפדיון הבן, דבפטר רחם תלא רחמנא, והרי רחם שיצא ממנו לאו דחיובא הוא.

ק.ב.ו. כלאים הבא מן העז והרחל, וכוי הבא מן התייש ומן הצביה; האם חייבים במתנות, ובכמה מהמתנות?

כלאים הבא מן העז ומן הרחל: לכולי עלמא חייב במתנות.
כוי הבא מן התייש ומן הצביה: לתנא קמא, חייב במתנות, לדרך הראשון בגמרא בחציין, לרבינן בשם רבי יוחנן בכולן.
לרבי אליעזר, פטור ממתנות.

גליון קנין תורה

קכז. במה נחלקו רבי אליעזר וחכמים האם הנולד מצביי הבא על התיישה חייב בכיסוי הדם ומתנות זרוע לחיים וקיבה? (לדרך הראשון בנמרא)

בין רבי אליעזר בין רבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין. אלא שנחלקו האם אמרינן במתנות 'שה' ואפילו מקצת שה, וכמו כן אם אמרינן בכיסוי הדם 'צבי' ואפילו מקצת צבי. [אבל בכוי שאמו צביה, אף חכמים מודים שהוא פטור מן המתנות, שהרי אפשר שאין חוששין לזרע האב והוה רק צבי].

קכח. לפי הנ"ל האם חייבים לרבנן בכל המתנות או בחצייים, ולמה?

רק בחצייים, דנהי נמי דקסברי 'שה' ואפילו מקצת שה, מכל מקום אינו חייב אלא בחצי מתנות מצד האם, אבל בחצי האחר יאמר הישראל להכהן הבא ראה דאין חוששין לזרע האב והוה כולו 'שה', וטול חצי האחר.

קכט. למה אמרו רבנן דזרוע ולחיים וקיבה נוחגים בכלאים, והרי אינם חייבים רק בחציי? [לדרך הראשון בנמ']

אין הכי נמי דהא דאמר רבנן שחייב במתנות, היינו באמת רק בחצי המתנות.

קל. באיזה דרכים שוה כווי; (א) לבהמה, (ב) לחיה, (ג) לשניהם?

(א) שוה לבהמה; שחלבו אסור כחלב בהמה, לחכמים שחייב במתנות כבהמה.
(ב) שוה לחיה; שחייב בכיסוי הדם כדם חיה.
(ג) שוה לחיה ולבהמה; שדמו וגידו אסורין כבהמה וחיה.

קלא. האיך תירצו הא דאמר תנא דכווי 'חייב בזרוע ולחיים וקבה כבהמה', דמשמע ככולהו, ולא אמר 'חייב בחצי מתנות'?

אידי דתנא רישא דדמו כולו טעון כסוי, וחלבו אסור, דלא מצי למיתני 'חצי' דהא לא אפשר שחצי חלבו אסור וחצי מותר, והכי נמי לא אפשר דחצי דמו טעון כיסוי וחצי דמו אינו טעון. ומשום דתני רישא 'חייב' תנא סיפא 'חייב במתנות', אף דבאמת אינו חייב אלא בחצי מתנות.

קלב. לרבין בשם רבי יוחנן, למה כווי חייב בכל המתנות לחכמים?

דדרשי מדהוה ליה למיכתב 'שור' וכתוב 'אם שור' לרבות את הכלאים דחייב במתנות. ומדהוה ליה למיכתב 'שה', וכתוב 'אם שה' בא לרבות את הכוי, דחייב במתנות. [ועי' בשינון בהערה מהו הלכה לפי זה באביו תיש ואמו צביה].

קלג. רבי אליעזר דסובר שכוי פטור ממתנות, מה יליף מ'אם' שור 'אם' שה?

לחלק. דאי לא הוה כתיב 'אם' הוה אמינא דאינו חייב במתנות עד שישחוט שור וגם שה, קא משמע לן 'אם' שור, דגם אם שוחט שור בפני עצמו, חייב ליתן מתנות.

קנין תורה גליון

קלה. מהיכן ילפי רבנן שדרשו מ'אם' ליחייב כוי במתנות, הדין לחלק שחייב גם בשחיטת שור לבר? מדכתיב מאת זובחי הזבח דמשמע אפילו זבח אחד חייב.

קלה. מה יליף רבי אליעזר מהא דכתיב 'מאת זובחי הזבח' - דלא איצטריך ליה לחלק? דינינו של כהן לתבוע המתנות מן הטבח, ואף על פי שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים.

נרכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון
מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו

נציב חודש שבט

לעי"נ זקנו הגאון המפורסם
מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל
אבד"ק ברעזאן זצ"ל ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם
 נלב"ע ביום ט"ז שבט שנת תרע"א לפ"ק

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות, ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק, לא ימושו מפיק ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

בברכת התורה הנהלת חבורת קנין תורה

חזרת החודש	חזרת אתמול	לימוד היום	תשפ"ה	תרומה
קכ.	קכט:	קל.	כ"ה שבט	זונטאג
קכ:	קל.	קל:	כ"ו שבט	מאנטאג
קכא.	קל:	קלא.	כ"ז שבט	דינסטאג
קכא:	קלא.	קלא:	כ"ח שבט	מיטוואך
קכב.	קלא:	קלב.	כ"ט שבט	דאנערשטאג
		חזרה	א' דר"ח אדר	פרייטאג
		חזרה	ב' דר"ח אדר	שב"ק

משפטים	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	י"ח שבט	קכו:	קכו.	קיז:
מאנטאג	י"ט שבט	קכח.	קכו:	קיח.
דינסטאג	כ' שבט	קכח:	קכח.	קיח:
מיטוואך	כ"א שבט	קכט.	קכח:	קיט.
דאנערשטאג	כ"ב שבט	קכט:	קכט.	קיט:
פרייטאג	כ"ג שבט	חזרה		
שב"ק	כ"ד שבט	חזרה		

זונטאג תצוה - ב' אדר

בחינה לימוד החודש: **דף קכב.** (ועור הראש וכו') - **דף קלב.** (מתני')

בחינה חזרת החודש: **דף קיב:** (רב מרי בר רחל) - **דף קכב.** (ועור הראש וכו')

- איסור השגת גבול -

כל הזכות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שעי" עמודי ציון ד' באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3
 הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044